

AMNESTY
INTERACTIVE

LGBT OG MENNESKE- RETTIGHEDER

– ET UNDERVISNINGSMATERIALE
TIL FILMEN MISFITS
ISÆR FOR 7.-10. KLASSE

AMNESTY
INTERNATIONAL

Udarbejdet og redigeret af:

Amnesty International
og Karen Ewers Haahr

Udgivet:

2015
Amnesty International
Gammeltorv 8, 5 sal
1457 København K
Tlf. 33 45 65 65

www.amnesty.dk/undervisning
E-mail: undervisning@amnesty.dk

Illustrationer og layout:

Karin Lindeskov Andersen

Fotos:

Fra filmen Misfits

Fotos:

Søren Malmose

AMNESTY
INTERACTIVE

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	Side 4
INTRODUKTION	Side 5
Materialets målgruppe, opbygning og tidsforbrug	Side 5
Forenklede Fælles Mål	Side 5
INTRODUKTION TIL NORMKRITISK PÆDAGOGIK OG HOMOFØBI	Side 6
INTRODUKTION TIL MENNESKERETTIGHEDSUNDERVISNING	Side 7
ORDLISTE	Side 8
DEL 1 – INDLEDENDE ØVELSER OM NORMKRITIK OG DET TRYKKE LÆRINGSRUM	Side 9
Øvelse 1: Lav en social kontrakt i klassen	Side 9
Øvelse 2: Test din viden om begreberne: Tip en 13' er	Side 11
DEL 2 – FILMEN MISFITS – EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI	Side 12
Øvelse 1: Resumé og personkarakteristik	Side 12
Øvelse 2: Hetero-normal?	Side 13
Øvelse 3: Normer for køn og seksualitet	Side 13
Øvelse 4: Rammer for køn	Side 14
Øvelse 5: Familien og LGBT-unge i USA	Side 16
Øvelse 6: Religion og seksualitet	Side 17
DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER	Side 18
Introduktion til læreren: Homo- og transfobi	Side 18
Øvelse 1: Homofobi – Årsager og konsekvenser	Side 19
Introduktion til læreren: Hadforbrydelser og hadefuld tale	Side 20
Øvelse 2: Hadforbrydelser og homofobi	Side 21
Introduktion til læreren: Diskrimination	Side 23
Øvelse 3: Personlige oplevelser af diskrimination	Side 24
Øvelse 4: Lige muligheder for alle? Et skridt frem	Side 25
Øvelse 5: Kortlægning af LGBT-retigheder	Side 28
Øvelse 6: Refleksionsøvelse om holdninger til menneskerettigheder	Side 29
AFRUNDING PÅ HELE MATERIALET	Side 30
ARBEJDSARK	Side 31-43
HENVISNINGER	Side 44
LITTERATURLISTE	Side 45

*"Are you homosexual? Then God hates You!
Right now!"*

Med de ord begynder filmen *Misfits* og optegner dermed en konflikt mellem kristne højreradikale grupper i USA og LGBT-personer. *Misfits* er en dokumentarfilm om LGBT-unge, der vokser op i et religiøst samfund i USA. Vi følger tre unge og deres venner og familier fra byen Tulsa i Oklahoma, der ligger i det såkaldte Bibelbælte i USA. Byen Tulsa har 400.000 indbyggere, 2.000 kirker og én ungdomsklub for LGBT-unge. I filmen kommer vi tæt på de tre unges dagligdag, deres familier og venner og deres færden i ungdomsklubben, hvor de finder støtte og rådgivning i et ellers konservativt kristent miljø. Vi hører om den indflydelse, som den evangeliske kirke har haft på deres liv, og om den modstand, som de unge møder fra omgivelserne udelukkende på grund af deres seksuelle orientering eller kønsidentitet.

Filmen er instrueret af Jannik Splidsboel og produceret af Sara Stockmann, der også står bag Cannes-vinderen *Armadillo* om den danske krigsdeltagelse i Afghanistan.

I efteråret 2013 fik vi en henvendelse fra Sara Stockmann, der gerne ville samarbejde med Amnesty International omkring udvikling af undervisningsmaterialer. En af grundene var, at hun bifaldt den normkritiske pædagogiske tilgang, som er udgangspunktet i materialet "Sæt spot på homofobi med din klasse", som konsulent Karen Ewers Haahr i 2011-12 udviklede i samarbejde med Amnesty International. Dette var indledningen til et nyt samarbejde med Karen, der har hjulpet os med at udvikle nærværende materiale, hvoraf nogle af øvelserne er inspireret af det tidligere hæfte: "Sæt spot på homofobi med din klasse" og andet mate-

riale, se vores henvisninger løbende og til sidst i dokumentet. Flere af øvelserne til filmen er derfor skrevet ud fra en normkritisk tilgang med centrale spørgsmål som udgangspunkt: Er vi alle lige, og har vi alle samme muligheder? Hvem bliver privilegeret af normerne, og hvem bliver ekskluderet? Og hvad kan vi gøre for at forandre uligheder? Den grundlæggende værdi, som menneskerettighederne opererer ud fra, er idéen om ligestilling. Det betyder, at alle mennesker i verden er lige unikke, kostbare, rigtige og væsentlige. Derfor sætter vi i materialet fokus på samfundets normer og forskelsbehandling: Hvordan finder forskelsbehandling sted, hvilken betydning har normer, og hvordan undgår vi at forskelsbehandle?

I materialet belyser vi også, hvordan hadefuld tale og diskrimination kan påvirke LGBT-unge. Og vi skitserer, hvordan denne gruppe er overrepræsenteret i statistikkerne, når det gælder antallet af hjemløse unge i USA.

Temaerne i materialet bliver også perspektiveret gennem inddragelse af en dansk kontekst og elevernes egne oplevelser og tanker om seksualitet, køn, religion, familie og diskrimination, og en diskussion af, hvordan disse indvirker på levevilkår og normer i vores samfund.

Vi vil gerne takke alle, der har investeret deres tid og ekspertise i udviklingen af dette materiale. Også tak til produktionsselskabet Sonntag Pictures for at indlede dette samarbejde og stille deres film til rådighed til fremtidige workshops og kurser.

Filmen kan streames gratis fra Filmcentralen.dk fra den 1. april 2015.

Rigtig god fornøjelse!

INTRODUKTION

MATERIALETS MÅLGRUPPE, OPBYGNING OG TIDS-FORBRUG

Materialet er skrevet til lærere og kan bruges i undervisningen af elever fra 7.-10. klasse. Nogle af øvelserne vil dog også kunne bruges af gymnasieklasser.

Ved de enkelte øvelser oplyser vi om forventet tidsforbrug, hvilket er vejledende, da tidsforbruget både kan skrues op og ned. Vi skriver hvilke materialer og hjælpemidler, der skal benyttes, og henviser til eventuelle arbejdsark for eleverne. Alle arbejdsark findes bagerst i hæftet. Vi påbegynder nogle af temaerne med fakta og beskrivelser af eksempelvis diskrimination og hadforbrydelser, som du som lærer gerne må læse og forholde dig til for efterfølgende at lave øvelserne med dine elever. Du kan også vælge at kopiere disse introduktioner og udlevere til eleverne.

Vi indleder hele undervisningsmaterialet med en række øvelser, der skal sikre et trygt rum for alle elever. Derudover en quiz, hvor vi sætter fokus på begrebsafklaringen.

Anden del af materialet sætter fokus på filmen *Misfits* og centrerer sig om normer for køn og seksualitet, familie og religion i USA.

Tredje del af materialet er generelle øvelser, der handler om diskrimination, hadforbrydelser og menneskerettigheder i relation til seksuel orientering og kønsidentitet.

FORENKLEDE FÆLLES MÅL

Materialet retter sig mod undervisning i udskolingen og opfylder de grundlæggende krav i en række fag.

Undervisningsmaterialet kan bruges i tværfaglige forløb, særligt i dansk, samfundsfag, historie, engelsk og seksualundervisning. I nedenstående angiver vi, hvorledes filmen kan anvendes i de enkelte fag. Der er taget udgangspunkt i de forenklede Fælles Mål fra 2014.

SAMFUNDSFAG

Samfundsfaglige metoder:

Undersøgelsesmetoder, formidling, informationssøgning.

Færdigheds- og vidensmål:

Socialisering, kultur.

Politik:

Demokrati, det politiske system, retsstat og menneskerettigheder.

HISTORIE

Historiekanon:

FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne

DANSK

Fremstilling:

Planlægning, forberedelse, fremstilling, respons.

Læsning: Finde tekst, forberedelse.

Kommunikation:

Dialog, krop og drama, IT og kommunikation.

ENGELSK

Skriftlig kommunikation:

Skrivning, sprogligt fokus.

SEKSUALUNDERSVISING

Køn, krop og seksualitet:

Normer og idealer, seksualitet, seksuelle rettigheder.

Sundheds- og seksualundervisning og

familiekundskab: Køn, krop og seksualitet.

FILMKUNDSKAB

Filmanalyse, filmkultur.

INTRODUKTION TIL NORMKRITISK PÆDAGOGIK OG HOMOFABI

Dette undervisningsmateriale arbejder hovedsageligt med homofobi og menneskerettighedsundervisning ud fra et normkritisk perspektiv.

At arbejde normkritisk betyder, at man fokuserer på de normer og de uskrevne regler, som vi til hverdag går rundt og tager for givet, og derigennem belyser de konsekvenser, som normerne har for det enkelte individs rettigheder og muligheder – eksempelvis i skolen. I arbejdet med homofobi er fokus ofte på normer for køn og seksualitet, især normer for heteroseksualitet.

HVAD ER NORMER?

Normer er underforståede, usynlige regler, der har generel indflydelse på, hvordan vi forventes at opføre os i mødet med andre mennesker. De kan gennemsyre hele samfundet eller deles af en mindre gruppe individer. Normer er vigtige for, at vi kan have respektfulde sociale interaktioner med hinanden – at man skal lytte uden at afbryde, er et eksempel på sådan en norm. Der er også normer, som fungerer som gennemgribende principper for et samfund. Det kan for eksempel handle om demokratiske principper, såsom at alle elever er lige meget værd og skal have samme rettigheder i en klasse. Disse normer er vigtige for at opretholde respekt og forståelse mellem elever. Men der er også normer, som kan begrænse elevers muligheder og føre til diskrimination og eksempelvis homofobi. Det kan være normer, som gør, at vi har særlige forventninger til, hvordan piger og drenge skal være, og hvilket køn de skal forelske sig i. Netop de normer er omdrejningspunktet for øvelserne i dette materiale.

INDEN FOR ELLER UDEN FOR NORMEN

De personer, som lever inden for normens grænser, mærker det sjældent, mens de personer, der befinder sig uden for normen, risikerer at blive ekskluderet. De fleste, som lever heteroseksuelt, tænker sjældent på, at deres seksualitet er en norm i samfundet. Normen bliver først synlig, når nogen bryder med den ved for eksempel at "springe ud" som homo- eller biseksuel. På samme måde tænker de mennesker, som kan gå, sjældent på trappen op til deres lejlighed, mens de mennesker, der sidder i kørestol, ofte må forholde sig til, at

samfundet ikke er tilpasset til deres krop. Normkritik sætter således fokus på, hvordan dét, som for mange mennesker er en selvfølgelighed, for andre mennesker kan medføre store udfordringer eller utryghed i hverdagen.

BRYD MED NORMERNE!

Formålet med det normkritiske blik i dette materiale er at se på, hvordan normer kan være undertrykkende, og at give både lærere og elever mulighed for at overveje, hvordan de selv medvirker til at opretholde eller bryde med normer. Normkritik undersøger det grundlag, som diskrimination sker ud fra, for eksempel at homofobi i en klasse i mange tilfælde stammer fra en fælles heteronorm i samfundet, som vi alle sammen er med til at opretholde – helt uden at vi tænker over det, og uden at vi tænker over konsekvenserne og overvejer, om vi egentlig hellere ville bryde med denne heteronorm. Et normkritisk perspektiv er et effektivt værktøj i en forandringsstrategi i en klasse, fordi perspektivet synliggør diskrimination og homofobi, sætter fokus på, hvorfor homofobi opstår, og undersøger dynamikken i de eksklusionsmekanismer, som kan have udviklet sig til en selvfølgelig del af samværet i en klasse.

At blive bevidst om normer – både de normer, som man selv indgår i, og de normer, som man bryder med - er vigtigt for at kunne nedbryde de skarpe grænser mellem normen og dét, som falder uden for normen. Opgaverne i dette undervisningsmateriale handler om at få øje på sine egne eller samfundets forestillinger om og forventninger til normalitet, køn og seksualitet for dermed at kunne tage aktivt stilling og bryde med negative mønstre. Undervisningsmaterialet giver eleverne mulighed for bevidst at forholde sig til hverdagens forventninger til sex, køn, identitet og kærlighed og tilbyder samtidig underviseren en metode til at sikre sig, at alle i klassen føler sig inkluderet, trygge og respekteret i undervisningen.

INTRODUKTION TIL MENNESKERETTIGHEDSUNDERVISNING

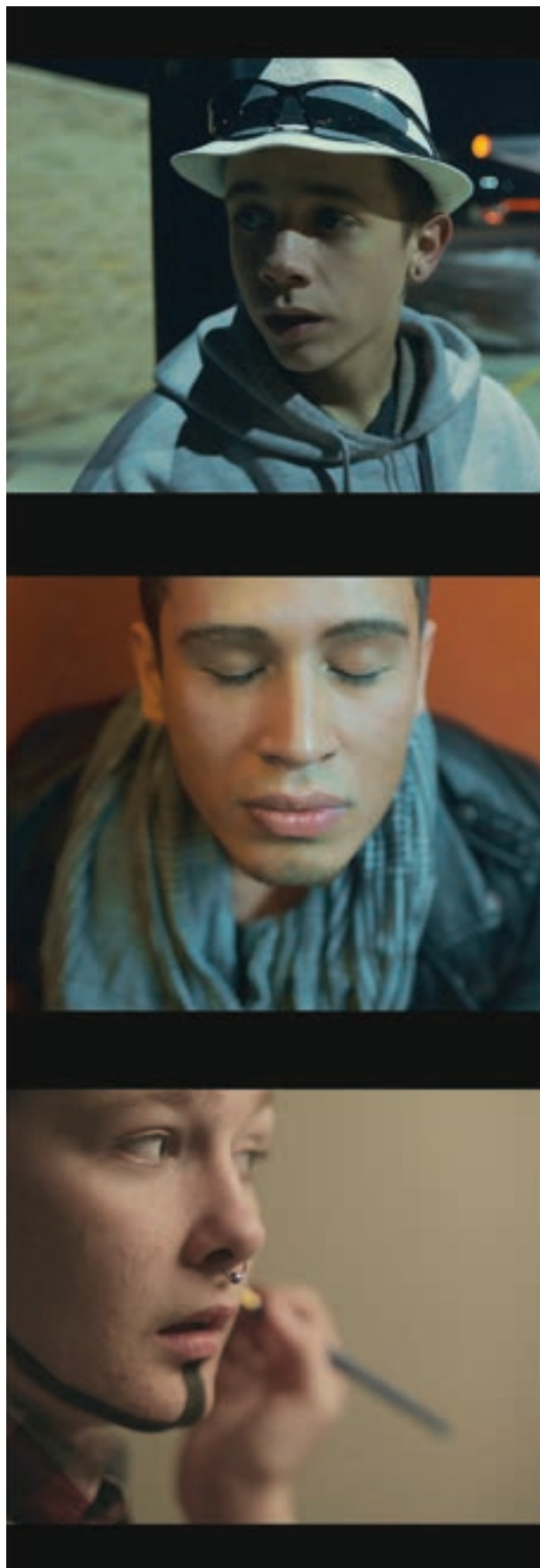

I den tredje del af dette hæfte arbejder vi mere grundigt med menneskerettigheder, i særdeleshed retten til frihed fra diskrimination.

I forbindelse med menneskerettighedsundervisning er der en række udfordringer, som du som lærer bør være opmærksom på. Frem for alt vil det være vigtigt at skabe et trygt rum, hvori eleverne har mulighed for at diskutere menneskerettigheder og de bagvedliggende værdier. Det er derfor en god idé at udvikle en fælles kontrakt med klassen og eksempelvis indlede undervisningen med øvelsen om den sociale kontrakt.

Det er vigtigt, at du som lærer tager højde for, at arbejdet med menneskerettigheder og LGBT for nogle elever kan være sårbart. Eleverne kan opleve, at deres seksualitet, kærlighedsliv eller familie bliver diskuteret af deres klassekammerater eller lærer. Det er ikke alle positioner, der er lige nemme og attraktive at indtage, når man går i 7.-10. klasse. En god huskeregel er derfor, at man som lærer taler med en bevidsthed om, at der sidder elever i klassen, hvis virkelighed man referer til. Og at man også gør eleverne opmærksomme på, at det sandsynligvis er nogle af deres venner, de snakker om, uden at vide det.

Det kan være en hjælp at læse Amnesty Internationals guide *"Gør jeres skole menneskerettighedsvenlig"*. Den indeholder mange ideer og erfaringsbaserede råd om, hvordan man kan arbejde med menneskerettigheder.

ORDLISTE

Cisperson: En person, hvis kønsidentitet og kønsudtryk følger det biologiske køn, som blev tildelt ved fødslen samt de sociale forventninger og normer, som er knyttet til det køn.

Diskrimination: Diskrimination er en forskelsbehandling, oftest med det formål at udelukke eller begrænse menneskers deltagelse i samfundet, for eksempel på baggrund af køn, seksuel orientering, alder, religion og tro, etnicitet og funktionsevne. De fleste diskriminerende handlinger er verbale overfald, uretfærdig behandling eller fysisk vold og overfald.

Intersex/interkøn er en paraplybetegnelse for mennesker, der er født med tvetydige køns karakteristika. Der findes mange forskellige tilstande, for eksempel kan man være født med ydre kvindelige kønsorganer og samtidig have anlæg for mandlige kønsorganer i kroppen. Nogle piger er født med et ekstra Y-kromosom, og nogle drenge har et ekstra X-kromosom, uden at man nødvendigvis opdager det. Intersex-børn stiller spørgsmåltegn ved vores binære opdeling i mennesker som udelukkende "dreng" eller "pige". For hvis et raskt nyfødt barn hverken er entydigt dreng eller pige, hvilket køn er det så?

Køn: Begrebet køn anvendes hovedsageligt til at opdele mennesker i to grupper af "kvinder" og "mænd". Køn kan være mange ting:

- **Biologisk køn** defineres ud fra de indre og ydre kønsorganer, og hvordan kroppen rent fysisk ser ud.
- **Juridisk køn** er det køn, der er registreret i vores pas og andet legitimation, eksempelvis CPR-nummeret. I Danmark findes der kun to juridiske køn; kvinde og mand. Alle nyfødte tildeles et juridisk køn baseret på det biologiske køn. I andre lande, eksempelvis i Nepal og Thailand findes der tre officielt anerkendte juridiske køn.
- **Kønsidentitet** er en persons selvoplevede køn, og det man føler sig som. Det kan både være "dreng", "pige", noget midt i mellem eller noget andet.
- **Kønsudtryk** henviser til, hvordan en person udtrykker sit køn, eksempelvis gennem beklædning, frisure, kropssprog, sminke og lignende.

LGBT: En forkortelse for lesbisk (L), bøsse (G), biseksuel (B) og transkønnet (T).

LGBTI: En forkortelse for lesbisk (L), bøsse (G), biseksuel (B), transkønnet (T) og intersex (I).

Panseksuel: Betyder, at man potentielt kan forelske sig i alle køn, herunder også personer der ikke passer ind i samfundets opdeling af mennesker som enten mand eller kvinde.

Seksuel orientering: Et begreb, som anvendes for at gruppere mennesker ud fra, hvem de forelsker sig i og bliver seksuelt tiltrukket af. Seksuel orientering kan eksempelvis være hetero,- homo - og biseksualitet.

Transfobi: Betegner en irrationel frygt og negativ opfattelse af transpersoner. Transfobi kan komme til udtryk i hadforbrydelser og hadefuld tale mod transpersoner eller personer, hvis kønsudtryk afviger fra de dominerende kønsnormer - for eksempel "drengpiger" eller feminine fyre.

Transperson: En person, hvis kønsidentitet eller kønsudtryk ikke stemmer overens med det køn, der blev tildelt ved fødslen. Eksempelvis kan det være en person, der biologisk og juridisk er en dreng, men som definerer sig selv som noget andet. At være transkønnet har ikke noget med seksuel orientering at gøre.

DEL 1 - INDLEDENDE ØVELSER OM NORMKRITIK OG DET TRYKKE LÆRINGSRUM

ØVELSE 1: LAV EN SOCIAL KONTRAKT I KLASSEN

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Inden man begynder at arbejde sammen som en gruppe/klasse, kan det være gavnligt at udvikle et fælles regelsæt. Formålet med denne øvelse er at skabe en god gruppedynamik, ved at man sammen bliver enige om, hvordan man skal forholde sig til hinanden.

Når man skaber grupperegler i fællesskab, kan det være en god idé at formulere, hvordan man vil have det, i stedet for at fokusere på, hvordan man ikke vil have det.

Denne refleksionsøvelse bør gennemgås inden de øvrige øvelser og danne grundlag for det videre arbejde med LGBT og menneskerettigheder.

Tidsforbrug: 20 minutter.

Materiale: Post-its, tavle.

Formål: Øvelsens formål er at sikre, at der skabes et godt læringsmiljø, og at undervisningen forbliver et trygt rum for alle elever, og hvor alle elever føler sig inkluderet, set, hørt og respekteret.

Fremgangsmåde:

1. Fortæl eleverne, at for at alle kan få det bedste ud af timerne i klassen og for at sikre et trygt og godt miljø, hvor alle føler sig inkluderet, anerkendt, hørt og respekteret, skal I finde frem til et sæt fælles regler, der gælder i undervisningen. At blive enige om nogle fælles regler er en måde at sikre, at alle – elever såvel som lærere – tager hensyn til hinanden og tager ansvar for det, der sker i undervisningen. Det er altså ikke lærerens regler, men elevernes egne regler, lavet for deres egen skyld og som både elever og lærer har ansvar for at følge.
2. Bed eleverne om at formulere reglerne positivt, eksempelvis: *Vi skal respektere hinanden i klassen.* I stedet for: *Vi skal ikke snakke grimt om hinanden.*
3. Bed eleverne brainstorme over hvilke regler der skal gælde i jeres klasse. Giv eleverne mulighed for at snakke sammen to og to eller i grupper og herefter skrive deres forslag på post-its. Efter ti minutter præsenterer hver gruppe deres forslag og hænger deres post-its op på tavlen.
4. Herefter kan I diskutere og sortere i forslagene. Hvis grupperne har undladt noget, du som underviser synes er vigtigt, så suppler gerne, og saml reglerne et synligt sted i klassen.

Eksempler på regler:

Værdsæt forskelle

Lyt til hinanden

Deltag så meget du kan

Grin med hinanden

Sæt mobilen på lydløs

Overhold tider

Respekter andre – både de personer, der er til stede og de, der ikke er.

Målet er at nå frem til en overskuelig liste på otte-ti regler.

ØVELSE 1: LAV EN SOCIAL KONTRAKT I KLASSEN - (FORTSAT FRA FORRIGE SIDE)

5. Afrund øvelsen ved at læse den endelige liste højt. Fortæl eleverne, at I nu er blevet enige om et sæt regler, som du opfordrer dem til at følge og minde hinanden om. Der kan med fordel perspektiveres til menneskerettighederne. Fortæl gerne, at reglerne er et praktisk eksempel på et af principperne inden for menneskerettighederne, nemlig at have ansvar. Ved at lave fælles grundregler, gør vi hinanden gensidigt ansvarlige.
6. Spørg eleverne, om de mener, at reglerne også kunne formuleres som rettigheder og pligter? Forklar eleverne, at der med hver af menneskerettighederne også følger en pligt eller et medansvar for at respektere denne rettighed overfor andre.

Eksempel:

"Jeg har ret til at blive behandlet lige så godt som andre" = "Alle har pligt til og et medansvar for, at alle bliver behandlet lige godt".

OBS TIL LÆREREN

Det er vigtigt, at der gives plads til at have forskellige holdninger, men det må aldrig ske på bekostning af andre. At slippe for at blive krænket bør være vigtigere end at have mulighed for at udtrykke alt, hvad man tænker.

Hvis en regel er: *"Der skal være højt til loftet"*, så er det nødvendigt med en supplerende regel, nemlig: *"Alle skal respektere hinanden."*

Hvis klassen vil arbejde sammen med emnet over længere tid, kan det være en god idé at følge op på reglerne undervejs:

Fungerer reglerne?

Mangler der noget?

Bliver nogle regler brudt hyppigere end andre?

Hvordan kan klassen reagere konstruktivt, hvis en regel bliver brudt?

DEL 1 - INDLEDENDE ØVELSER OM NORMKRITIK OG DET TRYKKE LÆRINGSRUM

ØVELSE 2: TEST DIN VIDEN OM BEGREBERNE: TIP EN 13' ER

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Ligesom øvelse 1 om den sociale kontrakt, så er denne øvelse god til at foretage indledningsvis.

Tidsforbrug: 15-30 minutter,
alt efter længden af opsamlingen.

Materiale: Arbejdsark 1.

Formål: Eleverne tester deres viden og får styr på nogle centrale begreber. Eleverne kan spore sig lidt ind på emnet, og samtidig sikrer tipskuponen en fælles forståelse af relevante begreber.

Fremgangsmåde:

1. Kopier arbejdsark 1 med tipskuponen til hver elev og lad herefter eleverne besvare den i mindre grupper.
2. Saml op og diskuter svarene i plenum.

Løsning på tipskuponen:

1. → 2
2. → X
3. → 2
4. → 2
5. → 1
6. → 1
7. → X
8. → 2
9. → X
10. → X
11. → 2
12. → 1
13. → 1

DEL 2 - FILMEN MISFITS: EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI

ØVELSE 1: RESUMÉ OG PERSONKARAKTERISTIK

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Sammen gennemgår eleverne handlingen i Misfits og laver en personkarakteristik af Larissa, Ben og "D".

Tidsforbrug: 15-20 minutter.

Materiale: En stol i midten af en rundkreds, hvor eleverne sidder rundt om eleven på stolen.

Formål: Eleverne reflekterer over handlingen og karaktererne i filmen Misfits.

Fremgangsmåde:

- 1. Resumé:** Lav i fællesskab et resumé af handlingen i filmen Misfits. Start i den ene ende af klassen. Supplér hinandens fortælling på tur, således at alle får sagt noget og korriger gerne hinanden, hvis noget bliver glemt i farten.
- 2. Personkarakteristik:** Lav i fællesskab en hurtig fælles karakteristik af Larissa, Ben og "D". Sæt herefter filmens hovedpersoner i den "varme stol". Forbered spørgsmål til de tre unge. Inddrag også gerne Bens mor og storebror. Sæt en stol i midten af klassen, hvor eleverne sætter sig på skift. Eleven indtager her rollen som personen fra filmen og svarer, som han/hun ville svare på klassens spørgsmål.

Øvelsen kan både laves i fællesskab eller i mindre grupper.

Eleverne skiftes til at indtage rollen som en af filmens hovedpersoner og svare på spørgsmålene nedenfor.

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Hvad er de største udfordringer i dit liv?
- Hvad drømmer du om? Hvorfor?
- Har du oplevet diskrimination i dit liv? Hvad skete der, og hvordan reagerede du?
- Hvordan har du det med din familie?
- Hvorfor flyttede du hjemmefra?
- Hvorfor tror du, at din familie reagerede, som de gjorde?
- Hvem bor du sammen med nu?
- Hvilke muligheder giver ungdomsklubben Open Arms dig?
- Hvilke mennesker er vigtige i dit liv?

DEL 2 - FILMEN MISFITS: EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI

ØVELSE 2: HETERO-NORMAL?

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Eleverne læser arbejdsarket "Hetero-normal?" og diskuterer herefter, hvad normer er, og hvordan, de påvirker os.

Fremgangsmåde:

1. Kopier arbejdsark 2 til hver elev, lad dem læse det i klassen, og diskuter efterfølgende spørgsmålene omkring normer i fællesskab fra arbejdsark 3.

Tidsforbrug: 30 minutter.

Materiale: Arbejdsark 2 og arbejdsark 3 med spørgsmål.

Formål: Øvelsen skaber en bevidsthed om, hvad normer er, og hvordan normer for køn og seksualitet ubevidst påvirker vores adfærd og opfattelse af andre mennesker.

ØVELSE 3: NORMER FOR KØN OG SEKSUALITET

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Eleverne genser udvalgte klip fra Misfits i mindre grupper, identificerer normer for køn og seksualitet og diskuterer herefter, hvordan disse normer påvirker hovedpersonerne.

Tidsforbrug: 30-45 minutter, alt efter varigheden af diskussionen i plenum.

Materiale: I skal bruge fire klip fra filmen. Henvisninger til filmklippene findes i arbejdsark 4.

Formål: Elevernes øger deres forståelse af normer, og hvordan normer for seksualitet og køn kan føre til privilegier for nogle personer og samtidig sætte begrænsninger for de personer, der ikke lever op til normerne.

Fremgangsmåde:

1. Eleverne inddeles i fire grupper. Hver gruppe får ansvaret for ét af de fire klip fra filmen. Gruppen ser klippet sammen og skal herefter diskutere, hvilke normer for seksualitet og køn, der direkte eller indirekte præsenteres i klippet, og hvordan disse normer er en begrænsning eller en styrke for de personer, der optræder i klippet (jf. arbejdsark 4). Efter 15 minutter samles klassen igen, og hver gruppe fremlægger deres iagttagelser.

Spørgsmålsbank til fælles diskussion:

- Hvilke normer for seksualitet og køn identificerede I?
- Hvordan bliver hovedpersonerne påvirket af normerne?
- Er der nogle af de normer, som I kan genkende fra jeres egen hverdag?
- Har I selv oplevet normer for køn eller seksualitet som en begrænsning eller som en styrke? Hvordan og hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvorfor hedder filmen Misfits?
- Hvad signalerer titlen Misfits om hovedpersonerne? Er det positivt eller negativt?
- Hvilke normer for køn og seksualitet ligger der til grund for at kalde personerne "misfits"?
- Kan I finde på andre titler til filmen, som henviser til hovedpersonernes styrke og mod?
- Kan de tre hovedpersoner i filmen være med til at ændre normerne i deres samfund? I deres familie?

DEL 2 - FILMEN MISFITS: EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI

ØVELSE 4: RAMMER FOR KØN

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Dette er en vurderings- og diskussionsøvelse om kønsroller og forventninger til drenge og piger.

Tidsforbrug: 30 minutter.

Materiale: En tavle til brainstorm.
Et lokale med plads til bevægelse.
En kopi af ordene i tekstboksen til underviseren.

Formål: At synliggøre kønsstereotyper, snakke om forventninger til piger og drenge i klassen og at give eleverne mulighed for at forholde sig bevidst og kritisk til forventningerne.

Fremgangsmåde:

1. Fortæl eleverne, at formålet med øvelsen er at undersøge forventninger til henholdsvis piger og drenge. Brug gerne eksemplet, at drenge og mænd forventes at være maskuline, mens piger og kvinder forventes at være feminine. Så spørgsmålet er: Hvad forventes generelt af drenge, og hvad forventes af piger? Hvad bliver opfattet som feminint, og hvad opfattes som maskulint?
2. Lad eleverne forestille sig, at den ene væg i klasselokalet repræsenterer "forventninger til drenge", mens den anden væg repræsenterer "forventninger til piger".
3. Læs ordene fra boksen nedenfor højt, ét ad gangen, for eksempel ordet "modig", og spørg eleverne: "Opfatter I ordet "modig" som primært maskulint eller feminint?" Herefter skal eleverne placere sig ved den ene eller anden væg ud fra deres vurdering af ordet. Fremhæv gerne over for eleverne, at det handler om at undersøge generelle forestillinger og forventninger til drenge og piger, og ikke hvordan drenge og piger er i virkeligheden, eller hvordan man tænker, at det burde være.

<i>Modig</i>	<i>Støttende</i>	<i>Sminket</i>	<i>Omsorgsfuld</i>
<i>Køn</i>	<i>Ambitiøs</i>	<i>Fjollet</i>	<i>Fornuftig</i>
<i>Stærk</i>	<i>Elegant</i>	<i>Sexet</i>	<i>Viljefast</i>
<i>Handlekraftig</i>	<i>Intelligent</i>	<i>Genert</i>	<i>Selvsikker</i>
<i>Sej</i>	<i>Fræk</i>	<i>Kærlig</i>	<i>Passiv</i>
<i>Lækker</i>	<i>Sporty</i>	<i>Forsigtig</i>	<i>Aktiv</i>
<i>Smuk</i>	<i>Dumdristig</i>	<i>Rapkæftet</i>	<i>Blid</i>
<i>Sød</i>	<i>Tålmodig</i>	<i>Ond</i>	<i>Reflekterende</i>
<i>Stor</i>	<i>Stærk</i>	<i>Rastløs</i>	

ØVELSE 4: RAMMER FOR KØN - (FORTSAT FRA FORRIGE SIDE)

Fremgangsmåde/fortsat:

4. Tegn to rammer på tavlen, og skriv "forventninger til drenge" i den ene og "forventninger til piger" i den anden. Skriv i fællesskab ordene fra boksen ind i rammerne. Eleverne må meget gerne supplere med andre ord, som de kan komme i tanke om. Det kan eksempelvis være i forhold til udseende, adfærd og seksualitet. Hvad anses for at være kvindeligt i dag? Og hvad anses for at være mandigt? Hvordan skal piger/kvinder se ud og opføre sig i dag, for at blive genkendt som piger? Og hvad med drenge/mænd? Ord må gerne forekomme i begge rammer.

Eleverne behøver ikke at være enige om alle ord i rammerne, tværtimod er det godt med flere perspektiver.

5. **Spørgsmål til at hjælpe ordene på vej kan være:**
Hvilken betydning tillægger I begreberne mandig og kvindelig? Hvilke krav skal man opfylde for at blive opfattet som kvindelig eller mandig? Hvordan skal man se ud, hvad skal man lave i fritiden, hvad spiser man og så videre?
6. Diskutér efterfølgende med eleverne, om ordene i rammerne giver et realistisk og acceptabelt billede.

OBS TIL LÆREREN

Som lærer bør du være opmærksom på at fokusere på det virkelighedsfjerne i beskrivelserne og på at undlade at bekræfte stereotyper. Stil gerne kritiske spørgsmål. Hvis der for eksempel står i en ramme, at drenge er seje, barnlige, larmende og sjove, kan du for eksempel sige:

"Det er rigtigt, at der er mange forventninger til, at drenge er seje, barnlige, larmende, sjove og så videre. Men er det virkelig sådan? Er drenge altid barnlige? Er alle drenge sjove? Kan piger ikke også være sjove?"

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Hvad tænker I, når I ser ordene samlet?
- Hvilken ramme vurderes samlet set mest positivt ud fra ordene?
- Er det muligt at leve op til alle ordene i en ramme?
- Tror I, at vi påvirkes af rammerne? Hvis ja - hvordan?
- Hvilke fordele er der ved – som pige eller dreng – at holde sig inden for rammerne?
- Er der forskel på normerne for, hvad der er kvindeligt og mandigt?
- Påvirkes forventningerne til piger og drenge af deres etniske baggrund, eller af hvor gamle de er?
- Er der forskel på, hvad vi forventer af piger og drenge seksuelt? Hvad med udseendet?
- Hvad sker der, hvis vi ikke kan se en persons køn? Hvad kan konsekvenserne være, hvis man afviger fra rammen?
- Kan man bare være ligeglad med kasserne og skabe sin egen? Hvad nu hvis man ikke identificerer sig som dreng eller pige?

DEL 2 - FILMEN MISFITS: EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI

ØVELSE 5: FAMILIEN OG LGBT-UNGE I USA

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Eleverne reflekterer over familiens rolle for de unge i filmen. I den første øvelse skal eleverne svare på spørgsmål om personerne fra filmen og deres forhold til familien og de ligheder, der kan være til unge i Danmark.

Som perspektivering kan eleverne diskutere en artikel om hjemløse LGBT-unge i USA, eller se en YouTube-video, hvor en ung mand "springer ud" over for sine religiøse forældre og bliver smidt ud hjemmefra.

Tidsforbrug: 60 minutter.

Materiale: Arbejdsark 5, 6a og 6b.

YouTube video på følgende link:

https://www.youtube.com/watch?v=1df_j26wh-w

Formål: Eleverne reflekterer over betydningen af familiære, sociale og religiøse omstændigheder for de unge i filmen Misfits og for LGBT-unge i USA generelt.

OBS TIL LÆREREN

Bemærk, at filmen indeholder stærke scener.

Fremgangsmåde:

1. Fortæl, at I skal arbejde med familiens rolle i filmen.
Udlever arbejdsark 5 til eleverne med spørgsmål om Larissas, Bens og "D"'s forhold til familien.
2. Diskutér spørgsmålene om familiens betydning i fællesskab. Eventuelt kan I gense klip 5 "*Larissa Moves Out*" og klip 6 "*Ben's Coming Out*" og klip 7 "*D's family*".
Som beskrevet overfor, kan der herefter perspektiveres til hjemløse unge i USA.
3. Uddel en kopi af arbejdsark 6a og 6b, der består af et kort læseark med statistik samt spørgsmål til refleksion.
4. Du kan også vælge at vise en kort YouTube video fra august 2014, hvor en ung mand "springer ud" over for sine forældre i en religiøs familie og bliver smidt ud hjemmefra. Videoen blev i løbet af få uger delt af mange millioner mennesker på sociale medier over hele verden. Videoen er af fem minutters varighed og uden undertekster.

YouTube video: "How not to react when your child tells you that he's gay".

YouTube Link:

https://www.youtube.com/watch?v=1df_j26wh-w

Spørgsmålsbank til videoen:

- Hvorfor reagerer Daniels mor, som hun gør?
- Hvad ville du gøre i Daniels situation? Og i forældrenes?
- Kan man sige, at Daniels forældre er mere kristne end Daniel, eller er det omvendt?
- Hvordan påvirker de kristne normer for køn og seksualitet Daniels liv?

DEL 2 - FILMEN MISFITS: EN NORMKRITISK OG VÆRDIBASERET TILGANG TIL HOMOFØBI

ØVELSE 6: RELIGION OG SEKSUALITET

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Dette er en øvelse om forholdet mellem religion og seksualitet i USA og i Danmark.

Tidsforbrug: 15-20 minutter.

Materiale: Klip fra filmen og spørgsmålsbank til inspiration.

Formål: Eleverne reflekterer over filmen Misfits' skildring af forholdet mellem religion og seksualitet i USA og Danmark.

Fremgangsmåde:

1. Gense eventuelt følgende klip i filmen:
Klip 8: *"Intro"*, klip 9: *"Man Preaching"* og klip 10: *"The Bible Belt"* i klassen som optakt til diskussionen.
2. Diskutér i fællesskab, hvordan Misfits skildrer de unges forhold til religion og seksualitet.

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Kan unge LGBT-personer i Tulsa undgå at skulle vælge mellem deres religiøse tro og at være tro mod deres egne følelser? Hvorfor / hvorfor ikke?
- Hvorfor kan det være vigtigt for nogle unge at fastholde en kristen tro og gå i kirke til trods for mange kirkers kritik af homoseksualitet og transkønnede?
- Diskutér, hvordan religion kan være med til at forme sociale normer for køn og seksualitet, både overordnet i samfundet og i vores eget liv.
- Kan man sige, at Larissas mor er mere kristen end Larissa, eller er det omvendt?
- Hvilke ligheder og forskelle er der mellem unge i Tulsa, USA og unge i Danmark i forhold til religion?
- Diskutér kirkens indflydelse på samfundet i Tulsa, USA. Hvordan bliver de unge påvirket? Føler de unge, at de selv har haft mulighed for at vælge trosretning?
- "Gud skrev ikke biblen", siger de i filmen. Hvordan skal dette udsagn forstås?

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

Denne del af undervisningsmaterialet fokuserer på menneskerettighederne med et særligt fokus på diskrimination på baggrund af seksuel orientering og kønsidentitet.

INTRODUKTION TIL LÆREREN: HOMO- OG TRANSFOBI:

Du kan som lærer også vælge at udlevere denne indledning til dine elever.

Ordet fobi forbindes ofte med at lide af ubegrundet frygt for noget, der egentlig er ufarligt. Ordene homofobi og transfobi kan således misforstås som enkeltpersoners sygelige eller irrationelle angst for homoseksuelle, biseksuelle og/eller transpersoner.

Men homofobi og transfobi betegner de negative forestillinger og holdninger, der findes over alt i samfundet, og som kommer af, at mennesker, der ikke følger heteronormen, anses for afvigende og specielle.

Vi er alle omgivet af heteronormen – normen om, at alle er heteroseksuelle, og at dette er det naturlige, som alle forventes handle ud – og af de homo- og transfobiske strømninger, som indgår i heteronormen. Både LGBT-personer selv og meget "oplyste" heteroseksuelle personer kan handle eller udtale sig homo- og transfobisk, samtidig med at de selv mener, at de slet ikke har negative holdninger til homoseksuelle eller transpersoner generelt.

Vi vil ofte gerne placere problemet med homofobi og transfobi hos "de andre", det vil sige personer der bryder med andre normer på forskellig måde. Det er en måde at fralægge sig ansvaret for heteronormativiteten i samfundet og negative holdninger mod mennesker, der bryder med heteronormen.

Homofobiske og transfobiske handlinger kan være alt fra skældsord, fordomsfulde udtalelser, at sætte spørgsmålstejn ved ikke-heteroseksuelle og transpersoner til direkte chikane, mobning og vold.

Homofob er altså ikke noget, man bliver født som, men noget de fleste opdrages til at blive i større eller mindre udstrækning i et heteronormativt samfund. Og som man dermed kan ændre på ved at forandre normer og holdninger i samfundet.

Kilde: "Man fødes ikke som homofob, man bliver det." RFSL Ungdom, 2010.
Fra materialet "It Takes All Kinds", 2012

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 1: HOMOFABI – ÅRSAGER OG KONSEKVENSER

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Eleverne tegner og reflekterer over de udfordringer og konsekvenser, der relaterer sig til homofobi.

Tidsforbrug: 30-45 minutter.

Materiale: Arbejdsark 7.

Formål: Eleverne reflekterer over sammenhængen mellem ekskluderende normer og homofobi, samt betydningen af familiære, sociale, økonomiske og religiøse omstændigheder for de unge i Misfits og for LGBT-unge i USA generelt.

Fremgangsmåde:

1. Introducér eleverne til begrebet homofobi ud fra den indledende tekst: "Man fødes ikke som homofob, man bliver det".
2. Eleverne går sammen i grupper og får en kopi af arbejdsark 7.
3. De skal nu diskutere følgende:
 - 1) Hvilke normer kan danne grundlaget for homofobi? (Et eksempel kan være samfundets forventninger til piger og drenge, religion og så videre.)
Dette skrives på træets rødder.
 - 2) Hvilken effekt kan normerne og homofobien have på unges liv, eksempelvis i relation til familie, venner, skole, kærlighedsliv og det omkringliggende samfund? (Et eksempel kan være, at unge som i Misfits bliver hjemløse, eller risikerer at blive udsat for vold.)
Dette skrives på træets grene.
 - 3) Hvad kan samfundet gøre for at bekæmpe homofobi? Og hvad kan vi hver især gøre i vores eget liv? Og hvad kunne påvirke livssituationen positivt for de unge i filmen? (Et eksempel kunne være, at man arbejder for øget viden på området, eksempelvis gennem undervisning i skolen).
Dette skrives i træets æbler.
4. Der rundes af i fællesskab i klassen.

INTRODUKTION TIL LÆREREN: HADFORBRYDELSER OG HADEFULD TALE

Du kan som lærer også vælge at udlevere denne indledning til dine elever.

Hadforbrydelser er forbrydelser, hvor gerningspersonens motiv er had eller afsky mod den gruppe, som den udsatte tilhører. Det kan dreje sig om race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse, tro eller seksuel orientering.

En person kan for eksempel godt blive udsat for en homofobisk hadforbrydelse uden selv at være homoseksuel. Det er gerningspersonens opfattelse af offeret, og hvorvidt denne opfattelse er en del af motivet til forbrydelsen, som afgør, om der er tale om en hadforbrydelse. For eksempel hvis en heteroseksuel pige får skrevet "klamme læbber" henover sin kollegiedør, fordi nogen tror, hun er homoseksuel.

Ifølge straffeloven er det en skærpende omstændighed, hvis en forbrydelse har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende – det vil sige straffen kan være hårdere, hvis der er tale om en hadforbrydelse. Men strenge domme i den slags sager falder ekstremt sjældent i Danmark. Kun et par gange om året bliver lovens skærpende omstændigheder taget i brug.

Ifølge Justitsministeriets offerundersøgelser blev der begået helt op til 16.000 hadforbrydelser i 2008-2009 i Danmark. Af dem blev 3.176 mennesker udsat for hadforbrydelser på baggrund af seksuel orientering. I 2011 blev der begået 4.038 seksuelt orienterede hadforbrydelser i Danmark. Det fremgår af en offerundersøgelse fra 2012, som er gennemført af Justitsministeriet. Undersøgelsen bygger på en landsdækkende interviewundersøgelse af 16-74-årige, som har været udsat for vold eller trusler om vold.

Vi kender ikke antallet af hadforbrydelser på baggrund af kønsidentitet – det vil sige transfobiske forbrydelser – men diverse undersøgelser peger i retning af, at det er højt.

Da det danske politi i 2009 begyndte at registrere anmeldelser af hadforbrydelser på baggrund af seksuel orientering, blev der kun indgivet 17 anmeldelser af sådanne forbrydelser det år. I 2011 var der 33 anmeldelser af hadforbrydelse på baggrund af seksuel orientering.

Og der er fortsat stor uoverensstemmelse mellem det anmeldte antal hadforbrydelser og det antal hadfor-

brydelser, der reelt bliver begået. En del mennesker, som bliver udsat for en hadforbrydelse, anmelder eller registrerer det altså ikke, enten fordi de er blevet så krænkede af angrebet, eller fordi de ikke har tillid til politiet.

Hadforbrydelser skader langt ud over det, som det enkelte offer udsættes for. En enkelt hadforbrydelse kan skabe utryghed og angst blandt en hel gruppe mennesker. Hadforbrydelser udgør en trussel mod demokratiet, fordi individer i de udsatte grupper kan blive tvunget til at indskrænke deres bevægelses- forsamlings og foreningsfrihed eller ytringsfrihed og dermed ikke kan deltage på lige vilkår med andre i samfundet. Det kan for eksempel være at lade være med at færdes ude, at hemmeligholde hvem man lever sammen med, eller ikke at kunne være medlem i en forening.

En særlig og meget omtalt form for hadforbrydelse er såkaldt hadefuld tale (også kriminaliseret i straffeloven). Det indbefatter ytringer, der offentligt eller med et ønske om at udbrede budskabet til en bredere kreds, truer, forhåner eller nedværdiger en gruppe personer på baggrund af disses etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering.

Hadforbrydelser kan være alt fra forhånende tale til trusler og vold. Men daglige racistiske, homofobiske eller transfobiske handlinger på arbejdspladsen, i skolen, i det offentlige rum eller blandt familiemedlemmer havner meget sjældent i statistikkerne over hadforbrydelser.

Kilde: Fra undervisningsmaterialet "It Takes All Kinds", Institut for Menneskerettigheder og LGBT-Danmark 2012 med egne opdateringer.

Vold mod LGBT-unge i USA

Unge, der identificerer sig (eller bliver opfattet af andre) som lesbisk, bøsse, biseksuel og/eller transkønnet er i langt højere grad end heteroseksuelle unge udsat for vold og chikane.

En større undersøgelse fra USA viser at:

84 procent af LGBT-identificerede studerende i USA har været udsat for hadefuld tale som for eksempel skældsord og trusler med udgangspunkt i deres seksuelle orientering eller kønsidentitet.

39 procent af bøsser, lesbiske og biseksuelle samt 55 procent af transkønnede studerende i USA har været udsat for fysisk vold på grund af deres seksuelle orientering eller kønsidentitet.

Kilde: Amnesty International: "Respect My Rights, Respect My Dignity. Module Three - Sexual and Reproductive Rights are Human Rights", 2015

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 2: HADFORBRYDELSER OG HOMOFABI

INTRODUKTION TIL LÆREREN

På baggrund af en brainstorm om skældsord skal eleverne reflektere over, hvordan vores brug af ord, heriblandt skældsord, er med til at sætte bestemte rammer for adfærd.

Læreren introducerer eleverne til begreberne hadforbrydelser, homofobi og transfobi, og diskuterer dem i klassen. Eleverne får således mulighed for at se, hvordan skældsord hænger sammen med normer, der igen hænger sammen med hadforbrydelser.

Tidsforbrug: 60 minutter.

Materiale: Introduktionerne om hadforbrydelser, hadefuld tale og homofobi. Nedenstående tekst om skældsord og bandeord. Tavle.

Formål: Eleverne øger deres bevidsthed og viden om hadforbrydelser, homo- og transfobi, og hvordan disse hænger sammen med normer i samfundet. Eleverne reflekterer over, hvilke normer og holdninger, der ligger bag bestemte skældsord, og hvordan de påvirker mennesker.

Fremgangsmåde:

1. Introducér eleverne til begreberne homofobi, transfobi og hadforbrydelser fra vores introduktion. Du kan eventuelt vælge at udlevere disse introduktioner til eleverne.
2. **Brainstorm om skældsord:**
Bed eleverne om at nævne nogle skældsord, de kan komme i tanker om (ikke kun ord, der går på seksuel orientering og kønsidentitet). Skriv ordene op på den ene side af tavlen.
3. Diskutér derefter, hvordan man skal være for at undgå at blive kaldt disse ord. Hvordan skal man opføre sig for at slippe for at blive kaldt "luder", "bøsse" eller "bitch"? Og hvad fortæller det om de normer, vi har? Skriv svarene på disse spørgsmål op på den anden side af tavlen.
4. Diskutér ud fra resultaterne på tavlen, hvordan skældsordene er med til at definere grænserne for, hvordan man skal opføre sig.
5. Diskutér også, hvordan det kunne være anderledes – og hvad eleverne selv kan gøre for at ændre på brugen af skældsord.
6. Du kan vælge at uddybe diskussionen om ordet "bøsse", der er et af de hyppigst brugte skældsord blandt unge, og som unge selv vurderer til at være et af de "grimmeste" (se nedenstående). Eleverne vil formentlig sige, at det ikke bliver brugt bogstaveligt: "Man mener jo ikke, at en person er homoseksuel". Spørg eleverne, hvad "bøsse" så betyder, når det bliver brugt som skældsord? Hvad kunne man sige i stedet?
7. Skriv svarene op på tavlen.
Spørg derefter, hvad ordet betyder, når det refererer til en persons seksuelle orientering. Skriv svaret op nedenunder.

Det kan for eksempel se sådan ud på tavlen:
8. Spørg eleverne, hvad de tænker om, at der står det samme ord foran lighedstegnene i begge linjer? Hvilke holdninger og normer i forhold til seksuel orientering kommer til udtryk i den "ikke-bogstavelige" brug af ordet "bøsse" som skældsord?

Bøsse =
idiot – nar – svin

Bøsse =
homoseksuel mand / mand der forelsker sig i mænd

Forsker i Dansk Sprognævn, Marianne Rathje lavede i 2011 en undersøgelse af unges og ældres brug af – og opfattelse af bande- og skældsord. Undersøgelsen er baseret på knap 900 danskere i alderen 13-14 år og 65-93 år, der blandt andet blev spurgt om, hvilke bandeord, de syntes, var de grimme, de kendte.

Blandt skældsord (altså ikke bandeord) ser de unges og ældres opførelse over de grimme udtryk, de kender, sådan ud:

Unge top 10

1. Luder
2. Kælling
3. Bøsse
4. So
5. Bitch
6. Fuck dig
7. Idiot
8. Perker
9. Smatso
10. Pikslikker/svin

Ældres top 5

1. Luder
2. Idiot
3. Svin
4. Fuck you
5. Mula/fanden tage dig/mother fucker/labani

Bandeord versus skældsord:

Skældsord minder på mange måder om bandeord, fordi også de udtrykker en følelse eller en holdning, og de er ligeledes tilknyttet tabuer. "Luder" har for eksempel forbindelse til tabuet "prostitution", og andre tabuer kan være "homoseksualitet" (for eksempel bøsse) og "psykisk sygdom" (for eksempel psykopat), og de skal ikke forstås bogstaveligt. Det vil sige, at "luder" som skældsord ikke refererer til en prostitueret, men udtrykker en holdning til en bestemt person, som ikke er prostitueret i den bogstavelige betydning.

Og lige netop den personrettede brug adskiller bandeord og skældsord fra hinanden: Skældsord bruges om personer, mens bandeord ikke gør. Man kan eksempelvis kalde en person, som man er sur på, for "luder", men man siger ikke "luder", hvis man hamrer sig hårdt over fingeren. Det er faktisk en nyttig skelnen, fordi skældsordene uden tvivl har større følelsesmæssige konsekvenser for tilhøreren end bandeordene har.

Kilde: Rathje, Marianne: "Luder og laban. De grimme ord i to generationer", Nyt fra Sprognævnet, juni 2012.

Opsamling:

Rund lektionen af ved at stille nedenstående spørgsmål til eleverne.

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Hvordan påvirker truslen om eller forekomsten af hadforbrydelser efter din mening et samfund?
- Hvad med de samfundsgrupper, som risikerer at blive udsat for hadefulde tale og hadforbrydelser?
- Eller de faktiske ofre for hadforbrydelser?
- Sammenlign hadforbrydelser og hadefulde tale og mobning.
- Giv eksempler på hadefulde tale og diskuter, hvordan vores brug af skældsord er med til at skabe vores normer.

Tal med eleverne om mobning og eksklusion som eksempler på nogle af de samme mekanismer, som ligger til grund for diskrimination og i sidste ende hadforbrydelser.

Diskutér, hvordan ord kan bruges og misbruges. Diskutér det ansvar, som den enkelte har for at være med til at skabe normerne for verbal kommunikation.

OBS TIL LÆREREN

Vær opmærksom på, om eleverne begynder at tale om homo- og transfobi som noget, der kun forekommer blandt "andre grupper". Her kan det være vigtigt at påpege, at fordomme gennemsyrrer hele samfundet, men at det er meget almindeligt gerne at ville "skyde skylden" på andre end sin egen gruppe, når det kommer til grimme udtryk som hadforbrydelser. Men det er alles ansvar at ændre på normerne og arbejde mod homo- og transfobi og andre former for had og fordomme.

Kilde: Øvelsen hadforbrydelse og homofobi stammer fra undervisningsmaterialet "It Takes All Kinds", Institut for Menneskerettigheder og LGBT-Danmark, 2012.

INTRODUKTION TIL LÆREREN: DISKRIMINATION

Diskrimination i dansk lovgivning:

Diskrimination i ordets oprindelige forstand betyder at "adskille", og bruges oftest som den negative forskelsbehandling af individer og personer.

Retten til ikke-diskrimination og ligebehandling stammer fra FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne og står nævnt i mange andre internationale konventioner om menneskerettigheder, eksempelvis FN's Konvention mod Racediskrimination, FN's Handicapkonvention med videre.

Direkte diskrimination finder sted, når en person bliver behandlet dårligere, end en anden person ville være blevet i en tilsvarende situation, af grunde, som ikke er saglige (det vil sige nøgterne og objektive). Eksempelvis hvis en kvalificeret ansøger til et job bliver afvist på grund af for eksempel handicap, køn, race eller seksuel orientering.

Indirekte diskrimination finder sted, når en bestemmelse, et kriterium eller en praksis, der tilsyneladende er neutral, alligevel har den virkning, at den stiller personer af eksempelvis en bestemt race, hudfarve, religion, seksuel orientering ringere end andre personer i tilsvarende situationer. Eksempelvis et forbud mod en bestemt hovedbeklædning (kalot eller hovedtørklæde), selvom der ikke i det konkrete tilfælde findes en saglig og rimelig begrundelse for et sådant forbud. Eller et krav om en højde på mindst 180 cm. for ansøgere til politiet, der ville udelukke de fleste kvinder. Sådanne krav eller kriterier kan dog være lovlige, hvis den pågældende bestemmelse, kriterium eller praksis er objektivt begrundet i et sagligt og dermed anerkendelsesværdigt formål – og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige. Lovlige formål kan på en arbejdsplads for eksempel være krav om hygiejne, sikkerhed eller genkendelighed.

Oplevet diskrimination er et menneskes personlige vurdering af, om vedkommende føler sig forskelsbehandlet i en konkret situation. Ens egen oplevelse af diskrimination er dog ikke ensbetydende med, at der i juridisk forstand er tale om ulovlig forskelsbehandling.

Faktisk diskrimination betyder diskrimination, der konstateres ud fra objektive kriterier og er afgjort ved nævn eller domstole. Det kan også være kvinders lønniveau i forhold til mænd.

Positiv særbehandling kan ifølge menneskerettighederne anvendes i forhold til grupper eller individer, der, ofte af historiske årsager, står svagt i samfundet og bruges for at give dem adgang til de samme reelle og lige muligheder som resten af samfundet. Positiv særbehandling anvendes eksempelvis i nogle lande i forbindelse med at sikre en ligestilling mellem kønnene (kønkvotering) eller over for bestemte etniske grupper og i forhold til uddannelse, bestyrelsesposter og arbejdsmarkedet.

Kilde: Institut for Menneskerettigheder, www.demokratifordi.dk, samt Amnesty International.

Forbud mod diskrimination i Danmark:

I Danmark er det forbudt at diskriminere personer på arbejdspladsen alene på baggrund af deres race, hudfarve, religion eller tro, politisk anskuelse, sociale, nationale eller etniske oprindelse, handicap, alder køn eller seksuelle orientering.

Det kan også være strafbart at nægte personer adgang på samme vilkår som resten af samfundet til et sted, der er åbent for offentligheden (eksempelvis restaurant, diskotek med videre).

Derudover er diskriminerende ytringer forbudt og det er strafbart at forhåne eller nedværdige personer på grund af deres race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering, hvis det sker offentligt eller med intention om udbredelse til en videre kreds.

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 3: PERSONLIGE OPLEVELSER AF DISKRIMINATION

Tidsforbrug: 30 minutter.

Materiale: Eventuelt papir og blyant og adgang til internettet. Inspirationsvideo fra Københavns Kommunes kampagne "Stemplet", som i 2013-2014 satte fokus på diskrimination i det københavnske natteliv.

Formål: Eleverne reflekterer over egne oplevelser af diskrimination og deler dem med hinanden i klassen og diskuterer, hvordan man bekæmper diskrimination.

Se mere på:

<https://www.facebook.com/media/set/?set=vb.126909600807185&type=2>

Fremgangsmåde:

1. Introducér eleverne til øvelsen ved kort at fortælle om begreberne diskrimination og oplevet diskrimination, fra afsnittet "Introduktion om diskrimination".
2. Som inspiration til øvelsen kan I vælge at se videoer med eksempler på personlige fortællinger om diskrimination, der stammer fra kampagnen "Stemplet!" Se for eksempel Mai, Lior, Christoffer, Wahid og Ataf fortælle deres personlige historier om at blive diskrimineret i nattelivet.
3. Fortæl, at eleverne nu skal arbejde med deres egne historier om "oplevet diskrimination" i mindre grupper. Bed eleverne bruge fem minutter på at tænke over en hændelse, hvor de har følt sig diskrimineret eller uretmæssigt forskelsbehandlet. Bemærk, at eleverne ikke behøver at fortælle om egne oplevelser; de må gerne trække på fortællinger fra andre.
4. Derefter går eleverne sammen i grupper af to til fire personer og interviewer hinanden om deres egne oplevelser eller alternativt om en person tæt på dem selv, der har været udsat for diskrimination. Alternativt kan de vælge at tale om en form for diskrimination, som de kender et andet sted fra, for eksempel medierne, eller diskutere, hvorledes personer fra videoerne blev diskrimineret.

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Har du oplevet at blive forskelsbehandlet eller diskrimineret?
- Fortæl lidt om hændelsen, - hvad skete der, hvor og hvornår var det, hvordan følte du, og hvordan reagerede du?
- Var der nogen, der hjalp dig i situationen eller efterfølgende? Hvad tænker du kunne forebygges, at det sker igen?

Afrunding:

Afrund øvelsen med en fælles opsamling i klassen, hvor eleverne kan dele deres historier på skift, hvis de har lyst.

Afslut øvelsen med følgende spørgsmål:

- Hvilke typer af diskrimination kender I?
- Hvor tror I, at de fleste unge oplever diskrimination i Danmark?
Eksempelvis i nattelivet, i transportmidler, og i det offentlige rum.
- Hvordan kan man bekæmpe de typer af diskrimination, som vi har snakket om i dag?

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 4: LIGE MULIGHEDER FOR ALLE? ET SKRIDT FREM

INTRODUKTION TIL LÆREREN

Dette er en refleksionsøvelse, hvor eleverne forestiller sig at være en helt anden person og derigennem oplever den ulighed og diskrimination, som andre mennesker kan opleve.

Tidsforbrug: 40 minutter.

Materiale: Et rum, hvor der er plads til, at alle elever kan stå i en lang række og kan gå mindst 10 meter frem i lokalet. Arbejdsark 8 med rollerne klippet ud til hver elev. Se desuden nedenstående udsagn, som læses op for eleverne, og de efterfølgende spørgsmål.

Formål: Øvelsen øger elevernes bevidsthed om ulige muligheder i samfundet og giver dem et indblik i, hvordan det er at tilhøre eller identificere sig med en minoritet. Eleverne får mulighed for at stille spørgsmålstegn ved de privilegier, der ellers tages for givet af majoriteten i forbindelse med vores køn, seksuelle orientering, alder, social baggrund, religion/tro og handicap. Eleverne kommer også til at reflektere over deres eventuelle forudfattede opfattelser af andre personer i forhold til køn, kønsidentitet og seksuel orientering.

Fremgangsmåde:

1. Forklar eleverne, at de i denne øvelse skal sætte sig i en anden persons sted.
2. Omdel rollekortene til eleverne i tilfældig orden, det gør ikke noget, at flere elever har den samme rolle (se arbejdsark 8). Du kan også vælge at give den samme identitet til to-tre elever, så I efterfølgende kan drøfte, om eleverne ser de samme muligheder. Eleverne må ikke vise deres kort til hinanden eller afsløre deres identitet.
3. Lad eleverne læse deres rollekort og bed dem reflektere over deres roller.
4. Læs nedenstående spørgsmål op, med pauser imellem, så eleverne får tid til at tænke over, hvordan deres karakter og personens livssituation er:

Hvad er dit navn,
og hvor kommer du fra?

Hvordan er/var din barndom?

Hvordan bor/boede du?

Har du søskende
og lever dine forældre stadigvæk?

Hvordan er din hverdag?

Hvor og hvordan er du sammen med dine
venner, familie og pårørende?

Har du været forelsket?

Hvordan var det, sidst du var forelsket?

Hvad kan du godt lide?

Hvad drømmer du om?

Hvordan ser du din fremtid?

ØVELSE 4: LIGE MULIGHEDER FOR ALLE? ET SKRIDT FREM - (FORTSAT FRA FORRIGE SIDE)

Fremgangsmåde:

5. Bed nu eleverne om at stille sig op på en række ved siden af hinanden uden at tale sammen. Fortæl dem, at du vil læse nogle situationer eller udsagn op. Hver gang deres karakter/rolle kan svare "ja" til udsagnet, skal de tage et skridt fremad. Ellers skal de blive stående. Øvelsen foretages i stilhed.
6. Læs nedenstående udsagn op for eleverne: Vent lidt mellem hvert udsagn, når du læser udsagnene op, så eleverne får tid til at gå frem og kigge sig omkring, hvor de nu står. Til slut beder du alle om at sætte sig ned og bemærke, hvad deres position er nu.

Der er aldrig nogen, der har spurgt mig, om jeg var en pige eller dreng.

Når jeg går i svømmehallen, tænker jeg ikke over, hvilket omklædningsrum, jeg skal bruge.

Der er aldrig nogen, der har prøvet at forklare mit humør med, at jeg nok har menstruation.

Jeg ved, hvor jeg kan få råd og vejledning, hvis jeg har brug for det.

Jeg har aldrig været nødt til at fortælle min familie om min seksuelle orientering.

Jeg har aldrig følt mig diskrimineret på grund af min seksuelle orientering.

Jeg har aldrig følt mig diskrimineret på grund af min kønsidentitet.

Jeg kan invitere venner med hjem til middag.

Jeg kan færdes trygt og alene en mørk aften.

Jeg er aldrig blevet kaldt noget negativt på grund af min seksuelle orientering eller mit kønsudtryk.

Jeg er ikke bange for at blive stoppet af politiet.

Jeg har aldrig været flov over at gå i det tøj, som jeg går i.

Jeg er ikke nødt til at forklare og forsvare det tøj, jeg går i.

Der er ikke nogle politikere eller debattører, der vil sætte spørgsmålstejn ved, om jeg vil være en god mor/far.

Jeg føler, at folk lytter til mig og tager mine meninger alvorligt.

Jeg kan gå hånd i hånd med min kæreste, uden at folk kigger skævt efter mig på gaden.

Jeg kan gå hånd i hånd med min kæreste uden at risikere at blive straffet.

I aviserne og medierne er der mange historier om folk, der ligner mig.

Jeg kan sige til mine forældre, hvem jeg er forelsket i.

Jeg kan blive gift med den person, som jeg elsker.

Jeg kan få børn med den person, som jeg elsker.

Jeg ser lyst på fremtiden.

ØVELSE 4: LIGE MULIGHEDER FOR ALLE? ET SKRIDT FREM - (FORTSAT FRA FORRIGE SIDE)

Opsamling

Afrund øvelsen ved at stille disse spørgsmål omkring ulighed og elevernes opfattelser af rollerne:

Spørgsmålsbank til inspiration:

- Hvordan føltes det at gå et skridt fremad?
- Hvordan føltes det at blive stående samme sted?
- Hvis du gik frem flere gange, hvornår opdagede du så, at de andre ikke rykkede så hurtigt fremad?
- Følte du dig udenfor eller ladet tilbage?
- Lignede denne øvelse det, der sker i den virkelige verden? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad er det, der giver nogle mennesker flere muligheder end andre? Hvorfor har nogen mennesker færre muligheder/rettigheder end andre?
- Blev du opmærksom på noget, du normalt bare tager for givet?
- Hvilken identitet havde du? Var der flere af jer, der havde samme identitet? Opfattede I karakterens rolle forskelligt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad synes du, man allerførst burde gøre for at mindske uligheden i samfundet?

Spørgsmål om normer og forudfattede opfattelser af andre mennesker:

- Hvordan fandt du ud af, om du skulle gå frem eller ej, hvis det ikke stod direkte på kortet?
- Hvilken kønsidentitet havde din karakter? Fremgik det af kortet?
- Hvilken hudfarve?
- Hvilken social og etnisk baggrund?
- Hvilken seksuel orientering havde du? Var du hetero-, homo- eller biseksuel? Lad nu eleverne reflektere over, hvor meget information der egentlig var på deres rollekort, og hvor meget de selv lagde til.
- Hvad fik dig til at antage de her ting om din karakter? Hvordan illustrerer det den forforståelse vi møder mennesker med generelt set?
- Kunne I gætte hinandens roller?

Spørgsmål om menneskerettigheder:

- Kan I sige noget om, hvilke menneskerettigheder, der er i spil i de enkelte roller?
- Var der nogen, der følte, at de ikke havde adgang til deres menneskerettigheder?
- Har det betydning, hvilken baggrund man har, og hvor man kommer fra (by/landområde?) Hvorfor/hvorfor ikke?
- Tror du, der er forskelle i adgang til menneskerettighederne alt efter hvilket land, man befinder sig i og alt efter om man er heteroseksuel, biseksuel, homoseksuel, ciskønnet eller transkønnet? Hvorfor/hvorfor ikke?

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 5: KORTLÆGNING AF LGBT-RETTIGHEDER

INTRODUKTION TIL LÆREREN

I denne øvelse udfører eleverne en selvstændig undersøgelse af rettigheder for LGBT-personer i Danmark, Europa og resten af verden.

Tidsforbrug: 40 minutter.

Materiale: Arbejdsark 9a og 9b, computere eller iPads.

Formål: At øge bevidstheden om LGBT-personers rettigheder i Danmark og Europa, og at reflektere over egne holdninger og værdier i forhold til grundlæggende menneskerettigheder.

Fremgangsmåde:

1. Fortæl eleverne, at de skal udføre en selvstændig online research om LGBT-personers rettigheder og mangel på samme.
2. Del eleverne i grupper.
3. Eleverne opsøger viden om www.amnesty.dk, www.amnesty.org (engelsk) og på Europakortet 'ILGA Europe Rainbow Map'¹ og 'Rainbox Map Index' under linket:
http://www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials/rainbow_europe
4. Hvis klassen ikke har netadgang, kan underviseren printe og uddele en kopi af de to Europakort "ILGA Europe Rainbow Map" og "Rainbox Map Index" for 2014. Giv eleverne 20 minutter til at gennemgå hjemmesiderne og Europakortene ud fra anvisningerne i arbejdsarket.
5. Eleverne fremlægger herefter resultatet af deres undersøgelse for resten af klassen.

1) ILGA Europe er den europæiske afdeling af den internationale sammenslutning af i alt 1100 organisationer på verdensplan. ILGA (The International Lesbian and Gay Association) arbejder for ligestilling og menneskerettigheder for homoseksuelle, biseksuelle og transpersoner i Europa.

DEL 3 - MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER

ØVELSE 6: REFLEKTIONSØVELSE OM HOLDNINGER TIL MENNESKERETTIGHEDER

Tidsforbrug: 30 minutter.

Materiale: Arbejdsark 10 og udsagnene i kassen til højre på denne side.

Formål: Eleverne deltager i en vurderingsøvelse med afsæt i egne holdninger til de værdier, der ligger til grund for de mest grundlæggende menneskerettigheder.

Fremgangsmåde:

1. Alle elever sætter sig i en rundkreds på hver sin stol. Forklar, at du vil læse ét udsagn/én påstand højt ad gangen, for eksempel: *"På vores skole kan drenge blive kæresten med piger."* Eleverne skal herefter selv tage stilling til, hvorvidt de er enige eller uenige i udsagnet.
2. Hvis man er enig, skal man rejse sig, gå ind i midten af rundkredsen og herefter sætte sig på en anden stol. Hvis man er uenig, bliver man siddende. Hvis der kun er én elev, der rejser sig, bytter læreren plads med vedkommende. Ellers bliver læreren siddende under hele øvelsen.
3. Understreg, at øvelsen foregår i stilhed.
4. Fortæl gerne, at øvelsen er fin mulighed for at undersøge sine egne holdninger, og at man skal undgå at tænke for meget over, om også de andre er enige. For at understrege dette, kan underviseren eksperimentere med at bede eleverne lukke øjnene, indtil de har rejst sig eller besluttet at blive siddende.

Opsamling:

Eleverne diskuterer spørgsmålene fra arbejdsark 10 i grupper eller i plenum.

Start med at læse følgende udsagn op:

I dag er det mandag/en anden ugedag (En test, så alle forstår øvelsen).

Alle mennesker skal beskyttes mod diskrimination.

Jeg har hørt ordet 'bøsse' blive brugt på en nedsettende måde blandt venner eller familie.

Kærlighed er en menneskerettighed.

På vores skole kan drenge blive kæresten med piger.

På vores skole kan drenge blive kæreste med drenge.

Skolen skal behandle alle elever lige.

Skolen kan behandle elever forskelligt afhængigt af deres køn.

Det er nemmere at være heteroseksuel end homoseksuel i vores klasse.

Alle piger er ens.

Alle har ret til ytringsfrihed.

Ytringsfrihed betyder, at du kan sige, hvad du vil – når som helst og på alle måder.

At udtale sig hadefuldt om en gruppe mennesker skal være forbudt.

Det er vigtigt at være "normal" og passe ind i min klasse.

Det er vigtigt at forsvare sine rettigheder.

Alle har ret til at gifte sig med den, som man elsker.

Det er vigtigt at forsvare andre menneskers rettigheder.

AFRUNDING PÅ HELE MATERIALET

I den sidste øvelse stiller vi nogle spørgsmål om ytringsfrihed. Vi har valgt ikke at komme specifikt ind på dette emne i nærværende materiale. Men hvis du vil læse mere om retten til at ytre sig, grænser for ytringsfrihed og også undervise i emnet, så kan du med fordel læse Amnesty Internationals hæfte om ytringsfrihed fra 2014 på www.amnesty.dk/undervisning

Den sidste øvelse indeholder også spørgsmål om, hvorvidt kærlighed er en menneskeret. Ifølge menneskerettighederne har man ret til at vælge sin egen partner. Det er et af vores omdrejningspunkter i Amnesty Internationals globale kampagne: My Body – My Rights (2014-2016).

Vi håber, at I har draget nytte af vores materiale, øvelser og mange spørgsmål. I har forhåbentlig haft nogle livlige diskussioner i en tryk atmosfære, hvor eleverne har haft mulighed for at ytre sig, samtidig med, at de har respekteret de øvrige børn i klassen.

Vi er altid interesseret i at høre, hvad I synes om vores materiale. Så hvis du har ris eller ros, så skriv til os på: undervisning@amnesty.dk

ARBEJDSARK 1

TIP EN 13'ER

DEL 1 – TEST DIN VIDEN OM BEGREBERNE / ØVELSE 2

		1	X	2
1.	I Danmark har vi ytringsfrihed:	Ja, altid	Nej, slet ikke	Ja, men under ansvar
2.	Heteroseksuel betyder, at man bliver forelsket i:	Éns eget køn	Det modsatte køn	Alle elever i klassen
3.	Homoseksuel betyder, at man bliver forelsket i:	Alle elever i klassen	Begge køn	Éns eget køn
4.	Biseksuel betyder at man bliver forelsket i:	Alle elever i klassen	Mere end en person ad gangen	Mere end et køn
5.	Homofobi betyder:	En negativ indstilling over for homoseksuelle	En bar for homoseksuelle	En frygt mod mennesker generelt
6.	Seksuel orientering betyder:	Hvem man forelsker sig i	Hvilke venner man har	Om man kan lide at dyrke rigtig meget sex
7.	At springe ud betyder:	At man har sin seksuelle debut	At fortælle andre, at man er homo-, bi- eller heteroseksuel	At man bliver forelsket for første gang
8.	Normer er:	Det, som er anderledes	Et andet ord for kærlighed	Uskrevne regler for, hvad vi opfatter som rigtigt og forkert
9.	Hetero-normer er:	At blive tiltrukket af éns eget køn	En norm for, hvordan piger og drenge skal opføre sig	At blive tiltrukket af alle køn
10.	Identitet betyder:	Hvor mange venner man har	Hvordan man opfatter sig selv	Hvor lækker man er
11.	Hvor mange skønnes at være homoseksuelle generelt set?	20 procent	1 procent	5-10 procent
12.	Panoseksuel betyder, at man bliver forelsket i:	Alle køn	Smukke mennesker	Mere end én person ad gangen
13.	Diskrimination betyder:	At blive forskelsbehandlet på grund af den, som man er	At éns forældre bestemmer, hvornår man skal være hjemme om aftenen	At blive sprunget over i køen i kiosken

ARBEJDSARK 2

HETERO-NORMAL

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 2

Hetero-normal?

Ordet norm betyder alt det, vi opfatter som normalt. Normer kan være de ideer og forestillinger, som bestemmer, hvordan vi opfører os, og hvad vi opfatter som rigtigt og forkert. Vi er altid omgivet af normer, som påvirker vores adfærd og syn på verdenen. En norm kan være at huske at sige *"tak for mad"*, at opføre sig ordentligt eller at gå i skole, men også mere grundlæggende ting i forbindelse med forholdet til venner, kærester og familie.

De allerfleste normer tilpasser vi os uden overhovedet at skænke det en tanke. Hvis en pige fortæller, at hun er blevet kæreste med en dreng, er der sandsynligvis ingen, der vil tænke videre over det. Men hvad nu, hvis pigen fortæller, at hun er blevet kæreste med en anden pige? Så bryder hun med normerne for, hvad der forventes af piger. Normerne bliver ofte først synlige, når man bryder med dem – når der er noget, som ikke passer ind.

Normer er foranderlige. Gennem historien kan man se, at forestillingen om, hvad der opfattes som normalt, er noget, der forandrer sig. Hvad der var normalt for 100 år siden, eller måske for bare 50 år siden, bliver i dag opfattet som gammeldags og mærkeligt. For eksempel at piger ikke kunne have bukser på i skole. Man kan også have forskellige normer, afhængigt af hvilket land man kommer fra, eller hvilken gruppe man tilhører.

Faktisk er vi alle sammen med til at skabe normer. Hvis man får øjnene op for normer, har man også mulighed for at være med til at ændre dem. En meget udbredt norm, som findes i dag, er forestillingen om, at piger skal

forelske sig i drenge og omvendt. Den kaldes også for hetero-normen. Hvis man bryder med den norm, risikerer man at blive holdt udenfor eller at blive mobbet i skolen. For dem, der passer ind i normen, kan det være svært at se, hvordan normen fungerer. Måske tvivler man på, om normen overhovedet findes? Som et gammelt kinesisk ordsprog siger: *"Fisk er de sidste, der opdager havet."* Der er sjældent fokus på heteroseksualitet, det er ligesom en selvfølge, at man er heteroseksuel. Man behøver ikke at "springe ud" som heteroseksuel – det forventes bare, at man er det.

ARBEJDSARK 3

HETERO-NORMAL

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 2

- 1 Kan I komme i tanker om forskellige normer?
Hvilke normer har vi i klassen?
- 2 Kan I komme i tanker om normer for køn, som har forandret sig gennem tiden?
- 3 Er der forskellige normer for drenge og piger?
Hvad med i vores klasse? Og i filmen?
- 4 Hvad vil det egentlig sige at være "normal"?
Er "normal" og "almindelig" altid det samme?
- 5 Er normerne for at være "normal" de samme i Tulsa som i Danmark?
- 6 Kan I komme i tanker om normer for køn, som har forandret sig gennem tiden?
- 7 Forestil jer, at det var almindeligt, at vi inddelte mennesker efter andre kategorier, eksempelvis hår- eller øjenfarve. Og at nogle af disse blev opfattet som mere "rigtige", "normale" og "naturlige" end andre.
- 8 Hvordan ville vores samfund så se ud? Find selv på andre inddelinger, som man kunne kategorisere folk ud fra, eksempelvis højde, størrelse på hænder med videre.
- 9 Hvorfor kategoriserer vi mennesker ud fra seksuel orientering og køn?
- 10 Kan man selv være med til at forandre normer i samfundet, i sin familie eller blandt venner?

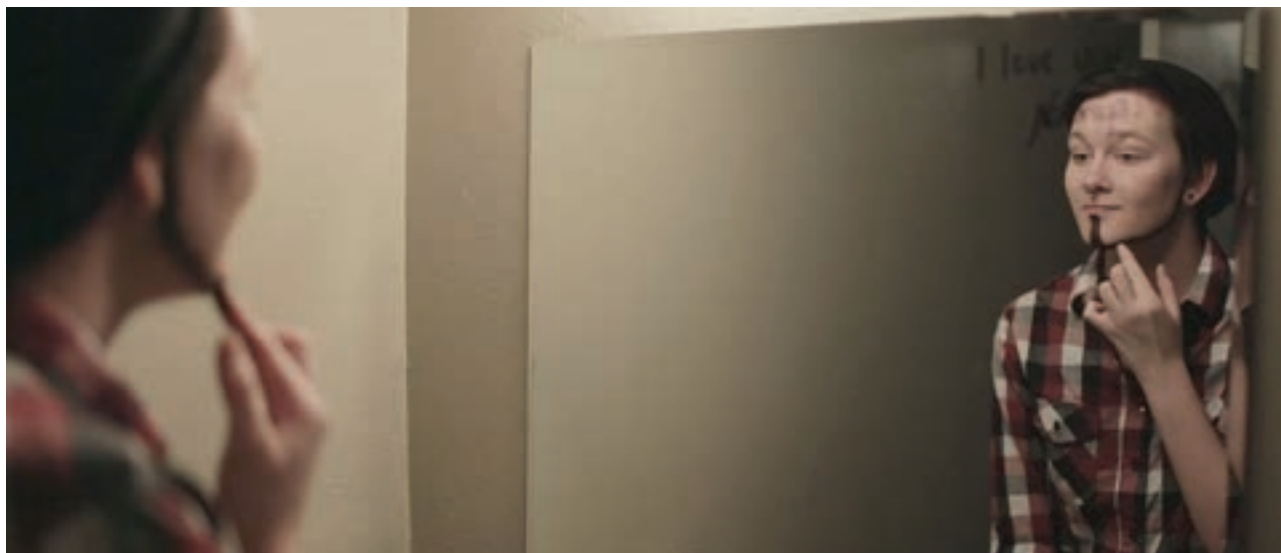
ARBEJDSARK 4

NORMER FOR KØN OG SEKSUALITET

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 3

Klippene findes på denne hjemmeside: www.misfitsthefilm.com

Spørgsmål til Klip 1: Ben: *"Future Dreams"*

- 1 Hvilke normer for køn og seksualitet identificerede I?
- 2 Hvad drømmer Ben om?
- 3 Hvilke normer begrænser ham?
- 4 Er der forskellige normer for drenge og piger generelt i samfundet?
- 5 Hvorfor kan broren ikke relatere til Bens drømme om fremtiden?
- 6 Hvilke normer påvirker jeres drømme om fremtiden?

Spørgsmål til Klip 2: Ben: *"If I was straight"*

- 7 Hvilke normer for køn og seksualitet identificerede I?
- 8 Hvordan påvirker normerne Bens liv?
- 9 Hvilke mennesker bliver begrænset af disse normer, og hvem bliver privilegeret?
- 10 Kan man sige, at det er nemmere at være heteroseksuel end homoseksuel for unge i Tulsa og hvorfor? På hvilke områder?
- 11 Er der nogle af de normer, som I kan genkende fra jeres egen hverdag?

ARBEJDSARK 4

NORMER FOR KØN OG SEKSUALITET

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 3

Spørgsmål til Klip 3: D: *"I'm Pansexual"*

- 12 Hvilke normer for køn og seksualitet identificerede I?
- 13 Hvad betyder panseksuel?
- 14 Hvilke normer er det, der begrænser en dreng, der elsker at gå i kjole?
- 15 Diskuter om/hvorfor det kan være hårdt at bryde med normer. Brug eksempler fra filmen og jeres eget liv.

Spørgsmål til Klip 4: Larissa: *"I kinda flip flop"*

- 16 Hvilke normer for køn og seksualitet identificerede I?
- 17 Beskriv Larissas udseende i løbet af filmen. Hvilke normer for køn udfordrer hun? Og hvad med Ben og "D"?
- 18 Hvilke normer for køn og seksualitet er der i klubmiljøet?

ARBEJDSARK 5

FAMILIEN OG LGBT-UNGE I USA

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 5

- 1 Hvordan er Larissas, Benss og "D"'s forhold til deres familie hver især?
- 2 Hvordan påvirker det deres situation?
- 3 Hvorfor tror I, at deres forældre reagerer, som de gør?
- 4 Hvorfor var der forskel på, hvordan Bens mor og bror reagerede, da Ben sprang ud?
- 5 Hvad ville du gøre, hvis du var i Larissas eller "D"'s situation?
- 6 Hvilken muligheder giver ungdomsklubben Open Arms de unge?
Hvorfor føler Larissa, Ben og "D" sig hjemme i Open Arms?
- 7 Hvorfor hedder filmen Misfits?
- 8 Hvilke faktorer spiller ind i deres forhold til familien?
- 9 Er det vigtigst at være tro mod sig selv eller tro mod sine forældres overbevisning?
- 10 Hvilke ligheder og forskelle er der mellem de unge i Tulsa og unge i Danmark?
- 11 Hvilke faktorer har gjort, at de tre unge oplever social udstødelse i Tulsa?
- 12 Hvordan kan man undgå eller stoppe den slags social udstødelse?

ARBEJDSARK 6A

HJEMLØSE LGBT-UNGE I USA

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 5

Omkring 40 procent af alle hjemløse unge i USA identificerer sig som LGBT. Langt de fleste er blevet smidt ud af familien.

Et langt højere tal end det faktum, at unge homoseksuelle, biseksuelle og transkønnede anses for at udgøre fem til ti procent af befolkningen. Især den konservative, evangeliske kirkes indflydelse på forældrene menes at være årsag til problemet.

I løbet af fem måneder i 2011-12 udførte 354 væresteder i USA for unge en landsdækkende undersøgelse af deres brugere.

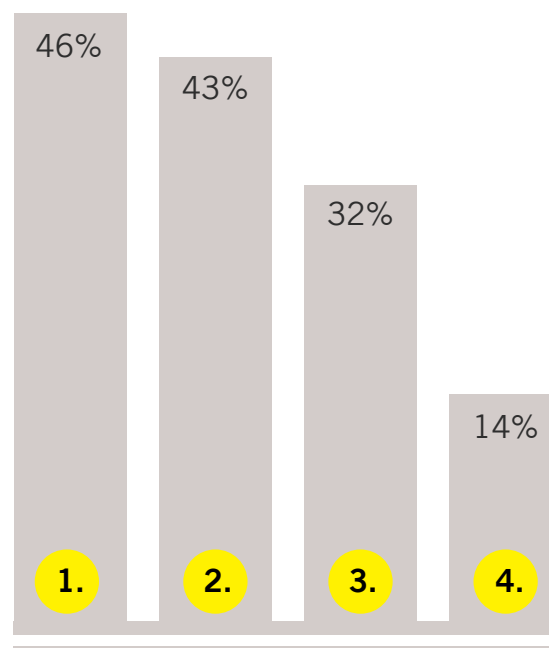
Undersøgelsen anslår, at der er mellem 320.000 og 400.000 hjemløse LGBT-unge alene i USA, og at det i særlig grad er en total afvisning fra familien, der er årsag til det enorme antal.

Blot en lille andel af de 354 væresteder har tiltag rettet mod LGBT-unge. De største barrierer i forhold til at arbejde med gruppen af de unge hjemløse er manglende økonomisk støtte, både fra staten og fonde.

Samtidig foregår der en vedvarende propaganda fra den konservative kristne kirke. Blandt andet tilbyder kirken "omvendelses-terapi" og specielle kurser, hvor forældre kan sende deres børn hen i et forsøg på at "omvende" dem fra homoseksuelle til heteroseksuelle.

Kilde: The Williams Institute: "Serving Our Youth: Findings from a National Survey of Service Providers Working with Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Youth Who Are Homeless or At Risk of Becoming Homeless", 2012.

Hyppigste årsager til LGBT-unges hjemløshed:

1.

Jeg stak af hjemmefra, fordi min familie afviste mig på grund af min seksuelle orientering eller kønsidentitet (46 procent).

2.

Jeg blev smidt ud af mine forældre på grund af min seksuelle orientering eller kønsidentitet (43 procent).

3.

Fysiske, psykiske eller seksuelle overgreb i min familie (32 procent).

4.

Mangel på følelsesmæssig og økonomisk opbakning fra min familie (14 procent).

ARBEJDSARK 6B

HJEMLØSE LGBT-UNGE I USA

DEL 2 – FILMEN MISFITS / ØVELSE 5

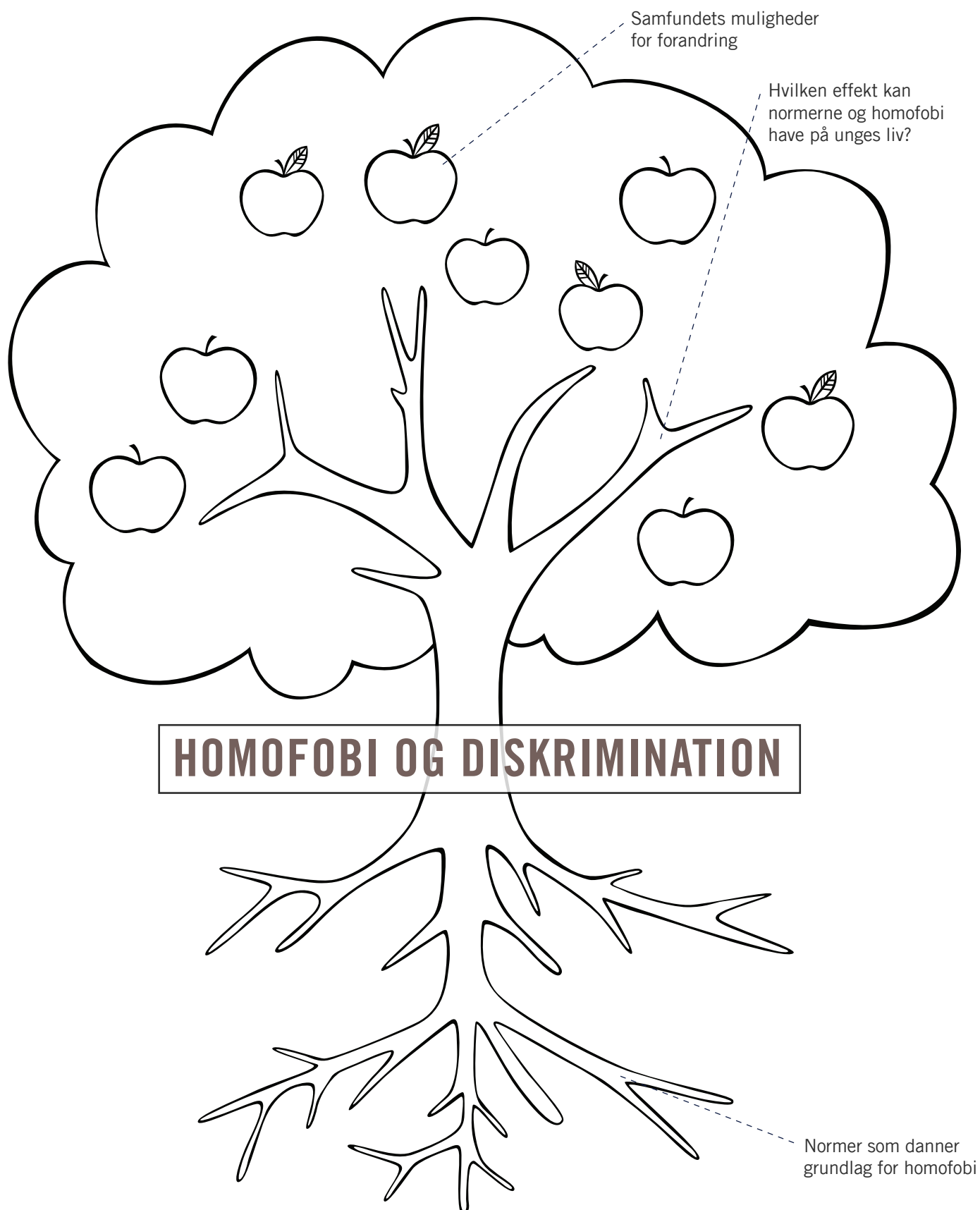

Spørgsmål, som I kan diskutere i klassen:

- 1** Hvorfor er der så mange hjemløse LGBT-unge i USA?
- 2** Hvad er konsekvenserne, både for familierne og de enkelte unge?
- 3** Hvilken rolle spiller kirken?
- 4** Kan man "omvende" unge homoseksuelle til at blive heteroseksuelle gennem terapi? Kan man "omvende" unge heteroseksuelle til at blive homoseksuelle? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 5** Hvordan er situationen i Danmark i forhold til USA efter din opfattelse? Hvorfor?

DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER / ØVELSE 1

ARBEJDSARK 8

LIGE MULIGHEDER FOR ALLE? ET SKRIDT FREM

DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER / ØVELSE 4

(underviseren kan vælge at dublere flere af rollerne og fravælge andre)

Du er en pige, som bor sammen med dine forældre, der begge er meget religiøse.

Du er en dreng, der bor sammen med dine forældre, der begge er meget religiøse.

Du er født med en piges krop, og siden børnehaven har du følt dig som en dreng.
Du er 16 år og bor sammen med dine forældre.

Du er født med en drengs krop, og siden børnehaven har du følt dig som en pige.
Du er 16 år og bor sammen med dine forældre.

Du er heteroseksuel dreng og arbejder som danser. Du er vokset op i en lille by på landet.

Du er homoseksuel dreng og arbejder som danser. Du er vokset op i en lille by på landet.

Du er en pige på 15 år. Du har boet i Danmark i seks år.
Du er kæreste med en pige, som du har været sammen med i et år.

Du er 15 år og søn af en landmand og bor i en lille landsby på landet.

Du er en 18-årig ung mand. Du planlægger at uddanne dig til politibetjent.

Du er pige, 15 år, og din familie har bestemt, hvem du skal giftes med.

Du er en dreng på 17 år, og din familie har bestemt, hvem du skal giftes med.

Du er en dreng på 14 år og hemmeligt forelsket i en dreng fra din klasse.

Du er en pige på 14 år og hemmeligt forelsket i en pige fra din klasse.

ARBEJDSARK 9A

KORTLÆGNING AF LGBT-RETTIGHEDER

DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER / ØVELSE 5

Du skal nu sammen med din gruppe udføre en online undersøgelse om LGBT-personers adgang til grundlæggende rettigheder - både i Danmark, i Europa og resten af verden.

Gå ind på www.amnesty.dk eller www.amnesty.org (engelsk) og find eksempler på lande, der har en diskriminerende lovgivning over for LGBT-personer. Notér jeres eksempler ned.

Herefter skal jeres gruppe bruge et Europakort, der optegner de juridiske rettigheder for LGBT-personer i Europa. Kortene hedder **"ILGA Europe Rainbow Map"** og findes nederst på siden under følgende link:
http://www.ilga-europe.org/home/publications/reports_and_other_materials/rainbow_europe.

"The Rainbow Map" giver hvert europæisk land en score fra 1-100 procent, hvor 100 procent betegner den bedst mulige lovgivning for LGBT-personer. Scoren refererer til landenes lovgivning i forhold til *"beskyttelse mod diskrimination og vold"*, *"anerkendelse af familie"*, *"forsamlingsfrihed og ytringsfrihed"*.

Hvilket land har den højeste og den laveste score i Europa? Hvad kendetegner netop de to lande i forhold til LGBT-personer? Se om I kan finde mere information om landene på www.amnesty.dk eller ved at søge information på andre hjemmesider.

Hvilke konsekvenser tror I, at det har for LGBT-personer at leve i lande, hvor loven diskriminerer én?

Er der lande, som I synes, scorer overraskende højt eller lavt? Vælg et land og sammenlign med Danmark.

Eventuelt kan I på samme hjemmeside finde et kort, der hedder *"Rainbox Map Index."* Dette kort er en detaljeret optegnelse over de europæiske landes lovgivning, der vedrører LGBT-personer.

Hvilken lovgivning adskiller Danmark fra det land, som I valgte?

ARBEJDSARK 9B

KORTLÆGNING AF LGBT-RETTIGHEDER

DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER / ØVELSE 5

Læs nedenstående artikler fra FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne.

Tror I, at rettighederne bliver krænket i de lande, som I har undersøgt?
Hvilke rettigheder bliver krænket og hvordan?

ARTIKEL 1:

Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder.

ARTIKEL 2:

Enhver har krav på alle de rettigheder og friheder, som nævnes i denne erklæring, uden forskelsbehandling af nogen art, for eksempel på grund af race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social oprindelse, formueforhold, fødsel eller anden samfundsmæssig stilling.

ARTIKEL 16:

Uden begrænsninger af racemæssige, nationalitetsmæssige eller religiøse grunde har mænd og kvinder, der har nået myndighedsalderen, ret til at gifte sig og stifte familie. De har krav på lige rettigheder med hensyn til indgåelse af ægteskabet og ved dettes opløsning. Ægteskab skal kun kunne indgås med begge parter frie og fulde samtykke.

1

Tror I, at disse tre menneskerettigheder (Artikel 1, 2 og 16) bliver krænket i Danmark?

2

Hvordan hænger menneskerettighederne sammen med normer?
Og hvilke begrænsninger kan der være for udvalgte grupper, eksempelvis transpersoner og biseksuelle, selvom man har samme lovsikrede rettigheder som resten af befolkningen? (Eksempelvis fordomme med videre.)
Diskutér dette.

Fremlæg resultaterne af jeres undersøgelse for klassen.

ARBEJDSARK 10 - REFLEKTIONSØVELSE OM HOLDNINGER TIL MENNESKERETTIGHEDER.

DEL 3 – MENNESKERETTIGHEDER OG DISKRIMINATION AF LGBT-PERSONER SPØRGSMÅL TIL DISKUSSION/ØVELSE 6.

Spørgsmålsbank:

- 1 Hvad synes I om øvelsen?
- 2 Var du på noget tidspunkt i tvivl om, hvorvidt du skulle rejse dig op eller blive siddende? Kom med et eksempel.
- 3 Tror du, at dine klassekammeraters meninger påvirkede din beslutning? Hvordan?
- 4 Var det lettere eller sværere at tage stilling med lukkede øjne?
- 5 Hvad overraskede jer mest af det, I fandt ud af i dag?
- 6 Er det en menneskeret at kunne gifte sig med den, man elsker?
- 7 Behandles alle familier lige i Danmark? Hvad med familier med to mødre eller to fædre? Har de samme rettigheder som andre familier?
- 8 Har du nogensinde hørt ordene *"homo"*, *"bøsse"* eller *"lesbisk"* benyttet som skældsord? Har du nogensinde hørt ordet *"hetero"* benyttet som skældsord? Hvordan kan dét mon være?
- 9 Hvad ville der ske på skolen, hvis en elev sprang ud som bøsse, lesbisk, biseksuel og/eller transkønnet?
- 10 Hvad ville der ske på skolen, hvis en person sprang ud som ciskønnet?
- 11 Betyder ytringsfrihed, at du altid kan udtrykke dine følelser og tanker efter forgodtbefindende?
- 12 Hvad nu, hvis du sårer eller krænker nogen?
- 13 Hvad vil det sige at være *"normal"*? Er *"normal"* og *"almindelig"* altid det samme? Tænk på, at der findes over en milliard kinesere og 5,6 millioner danskere. Er det så mere normalt at være kineser, fordi der er flere?

HENVISNINGER

Enkelte af øvelserne i dette materiale stammer, eller er inspireret af, svenske og danske undervisningsmaterialer, der sætter fokus på homofobi, heteronormer og menneskerettigheder:

Øvelserne *"Lav en social kontrakt med klassen"*, *"Rammer for køn"* og øvelsen *"Lige muligheder for alle? – Et skridt frem"* er til dels inspireret af det svenske undervisningsmateriale *BRYT! Ett metodematerial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet*, Forum för levande historier, RFSL Ungdom, 3. oplag, 2011.

Øvelserne *"Hetero-normal?"* og *"Test din viden om begreberne: Tip en 13'er"* samt *"Introduktion til normkritisk pædagogik og homofobi"* er inspireret af undervisningsmaterialet *Et trygt rum for alle!* Undervisningsmateriale til skolevisningerne på MIX-COPENHAGEN – LesbianGayBiTrans Film Festival, 2008-2009.

Øvelserne *"Hadforbrydelser og homofobi"* og *"Kortlægning af LGBT-retteligheder"* er inspireret af undervisningsmaterialet *It Takes All kinds*, Institut for Menneskerettigheder og LGBT-Danmark, 2012.

Nogle af øvelserne er også baseret på Amnesty's egne ideer og materiale, herunder Amnesty Internationals: *"Respect My Rights, Respect My Dignity: Module Three-Sexual and Reproductive Rights are Human Rights"*, 2015.

LINKS

www.almindelig.com

En blog, der vil ødelægge den heteroseksuelle verdensorden

www.amnesty.dk/undervisning

Amnesty Internationals hjemmeside på undervisningsområdet

www.boyfriend.dk

Socialt medie for bøsser og biseksuelle drenge

www.girlfriend.dk

Socialt medie for lesbiske og biseksuelle piger

www.konipaedagogik.dk

En forening, der arbejder med normkritisk pædagogik og køn i skolen

<http://lgbtungdom.dk>

LGBT Ungdom (Danmarks ungdomsafdeling for LGBT-personer)

www.mixcopenhagen.dk

Mix Copenhagen – LesbianGayBiTrans Film Festival

www.normstormerne.dk

Et tilbud for udskolingen i Århus og Københavns Kommune, der har til formål at mindske mobning og mistrivsel relateret til køn og seksualitet

www.rfsl.se

En svensk forening for LGBT-personer

www.sabaah.dk

Forening for minoritetsetniske LGBT-personer i Danmark

www.sexfordig.dk

Sex & Samfunds Uge 6-hjemmeside for unge om unge, sex og kærlighed

LITTERATURLISTE

Amnesty International: ***Respect My Rights, Respect My Dignity: Module Three-Sexual and Reproductive Rights are Human Rights***, 2015.

Brade, Lovise m.fl.: ***I normens öga – metoder för normbrytande undervisning***, Friends, 2009

Bromseth, Jane m.fl.: ***Normkritisk pedagogik – makt, lärande och strategier för förändring***, Uppsala Universitet, 2010

BRYT! Ett metodematerial om normer i allmenhät och heteronormen i synnerhet, Forum för levande historier, RSFL Ungdom, 3. oplag, 2011

(kan downloadas på www.rfslungdom.se/bryt)

Ewers, Karen: ***Et trygt rum for alle! Undervisningsmateriale til skolevisningerne på MIX-COPENHAGEN – LesbianGayBiTrans Film Festival***, 2008 – 2009.

(Kan downloadas på www.mixcopenhagen.dk/skolevisninger)

Ewers, Karen og Vittrup, Bonnie og Nørgaard, Cecilie: ***Seksualitet, køn og normer, MIX-COPENHAGEN – LesbianGayBiTrans Film Festival***, 2006 – 2007

(Kan downloadas på www.mixcopenhagen.dk/skolevisninger)

Ewers, Karen: ***Tag de normkritiske briller på!***

Sex & Samfund 2006 – 2009

(Kan downloadas på www.bedreseksexualundervisning.dk)

Haahr, Karen Ewers: ***Sæt spot på homofobi med din klasse!*** (kan downloadas på www.amnesty.dk)

Institut for Menneskerettigheder & LGBT-Danmark:

It Takes All Kinds, 2012 (<http://www.ittakesallkinds.eu/info/dk/page/about-the-project/>).

Kirk, Ane m.fl. (red.): ***Åbne og lukkede døre – en antologi om køn i pædagogik***, Frydenlund, 2010

Lodahl, Mads Ananda: ***De heteroseksuelles skole***, artikel i Unge Pædagoger, nr. 6, 2010

AMNESTY
INTERACTIVE

AMNESTY INTERNATIONAL

Gammeltorv 8, 5. sal
1457 København K
Danmark

T: 3345 6565
F: 3345 6566

www.amnesty.dk
amnesty@amnesty.dk